

Mikhail Bakunin, 1870

Γράμματα σε έναν Γάλλο στην παρούσα κρίση

Γράμματα σε έναν Γάλλο στην παρούσα κρίση

Τίτλος πρωτοτύπου: **Letters to a Frenchman on the Present Crisis**

Συγγραφέας: **Mikhail Bakunin**

Απόδοση στα ελληνικά:
μεταφραστική ομάδα wormhole,
ένα μεταφραστικό εγχείρημα
που γεφυρώνει τον αναγνώστη
με διάσπαρτα κείμενα ανά τον κόσμο.

Θεωρούμε πώς η ανταλλαγή γνώσης και εμπειριών δεν θα πρέπει να υφίστανται ως μορφή εμπορεύματος. Γι' αυτό πήραμε την απόφαση, με ότι μέσο διαθέτουμε, να παρέχουμε ανοιχτή πρόσβαση σε βιβλία, κείμενα, άρθρα, δοκίμια, κυρίως ξενόγλωσσα, σε αυτούς που δεν μπορούν να έχουν, λόγω οικονομικής δυσπραγίας ή/και που δεν γνωρίζουν καλά μία ξένη γλώσσα.

Μία μορφή αλληλεγγύης, αν θέλετε, για την προσέγγιση στην παραγωγή γνώσης, μέσα από διαδικασίες αυτομόρφωσης αλλά και υποδείξεις υλικού για μεταφράσεις τις οποίες μπορείτε να στείλετε στο `wormhole_txt (at) riseup.net`

Ιούλιος 2022

Mikhail Bakunin, 1870

Γράμματα σε έναν Γάλλο στην παρούσα κρίση

Συγγραφή: Σεπτέμβριος 1870

Πηγή: Bakunin on Anarchy, translated and edited by Sam Dolgoff, 1971.

Αυτά τα "Γράμματα σε έναν Γάλλο" δεν απευθύνονταν στην πραγματικότητα σε κάποιον συγκεκριμένο, αλλά ήταν απλώς η μορφή που χρησιμοποίησε ο συγγραφέας για να δείξει την ανεπίσημη και προσωπική ποιότητα των λεγόμενων του.

Το μακροσκελές αυτό απόσπασμα χωρίζεται φυσικά σε τρεις διακριτές ενότητες: α) Γενικά προβλήματα της κοινωνικής επανάστασης, με ιδιαίτερη έμφαση στην οργάνωση των αγροτών σε σχέση με την εργατική τάξη των πόλεων στις κυρίως αγροτικές χώρες, στον καπιταλιστικό πόλεμο μεταξύ κρατών και στον εμφύλιο πόλεμο, β) Η επαναστατική ιδιοσυγκρασία και η δομή της, γ) Κριτική του γερμανικού σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος.

Τα Γράμματα σε έναν Γάλλο είναι από τα σημαντικότερα γραπτά του Μπακούνιν.

Διότι σε αυτό το σημαντικό έργο ο Μπακούνιν συνέβαλε μοναδικά στη θεωρία και την πρακτική της επανάστασης. Γράφτηκε κατά τη διάρκεια της θυελλώδους περιόδου του γαλλοπρωσικού πολέμου, όταν η Γαλλία αντιμετώπιζε βέβαιη ήττα.

Η κυβέρνηση του Ναπολέοντα Γ' είχε καταρρεύσει και η προσωρινή δημοκρατική κυβέρνηση που την διαδέχθηκε ήταν απελπιστικά αποθαρρυσμένη. Οι γαλλικοί στρατοί βρίσκονταν σε πλήρη υποχώρηση και τα πρωσικά στρατεύματα

βρίσκονταν στις πύλες του Παρισιού.

Ήταν εν μέσω αυτής της κρίσης που ο Μπακούνιν ανέπτυξε ιδέες οι οποίες έκτοτε έχουν γίνει τα συνθήματα των ελευθεριακών επαναστατικών κινημάτων και στις οποίες ακόμη και οι αυταρχικοί αποδέχονται - ιδέες όπως η μετατροπή των πολέμων μεταξύ των κρατών σε εμφύλιους πολέμους για την Κοινωνική Επανάσταση- ο λαός με τα όπλα να διεξάγει ανταρτοπόλεμο για να απωθήσει έναν ξένο στρατό και ταυτόχρονα να υπερασπιστεί την επανάσταση από τους εγχώριους εχθρούς της- όλη η εξουσία στις οργανώσεις βάσης που δημιουργούνται αυθόρμητα από την επανάσταση- μια ομοσπονδιακή εναλλακτική λύση στην συγκεντρωτική κρατικιστική επανάσταση με διάταγμα, μεταξύ άλλων.

Ο Μπακούνιν είχε εμπιστοσύνη στις επαναστατικές ικανότητες των αγροτών και επεξεργάστηκε τρόπους για να τους κερδίσει στο πλευρό της επανάστασης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην εγκαθίδρυση αρμονικών σχέσεων μεταξύ των αγροτών και των πιο εξελιγμένων εργατών των πόλεων. Όπως και σε όλα τα άλλα γραπτά του για την επανάσταση, επαναλαμβάνει τις απόψεις του για τη σχέση μεταξύ της πρωτοποριακής οργάνωσης και των μαζών. Ενώ εκτιμούσε πλήρως τη σημασία της οικονομικής κατάστασης στην επανάσταση, ο Μπακούνιν ωστόσο έδινε ίση βαρύτητα στη θέληση, στην επαναστατική συνείδηση του λαού. Η ενότητα Η επαναστατική ιδιοσυγκρασία και η μήτρα της κατέχει καίρια θέση στην επαναστατική ιδεολογία του Μπακούνιν.

Τα γενικά προβλήματα της Κοινωνικής Επανάστασης

Έχω ήδη δείξει ότι η Γαλλία δεν μπορεί να σωθεί... από το κράτος. Αλλά έξω από τον παρασιτικό, τεχνητό θεσμό του Κράτους, ένα έθνος αποτελείται μόνο από το λαό του- κατά συνέπεια, η Γαλλία μπορεί να σωθεί μόνο με την άμεση, μη κομματική δράση του λαού, με μια μαζική εξέγερση όλου του γαλλικού λαού, αυθόρμητα οργανωμένη από κάτω προς τα πάνω, έναν πόλεμο καταστροφής, έναν ανελέητο πόλεμο μέχρι θανάτου.

Όταν ένα έθνος τριάντα οκτώ εκατομμυρίων ανθρώπων ξεσηκώνεται για να υπερασπιστεί τον εαυτό του, αποφασισμένο να καταστρέψει τα πάντα και έτοιμο να θυσιάσει ακόμα και ζωές και περιουσίες παρά να υποταχθεί στη σκλαβιά, κανένας στρατός στον κόσμο, όσο ισχυρός και αν είναι, όσο καλά οργανωμένος και εξοπλισμένος με τα πιο εξαιρετικά όπλα, δεν θα μπορέσει να το κατακτήσει.

Τα πάντα εξαρτώνται από την ικανότητα του γαλλικού λαού να κάνει μια τέτοια προσπάθεια. Σε ποιο βαθμό οι κολακείες του αστικού πολιτισμού έχουν επηρεάσει τις επαναστατικές τους ικανότητες;

Μήπως οι παράγοντες αυτοί τους έχουν καταστήσει ανίκανους να επιστρατεύσουν τον απαιτούμενο ηρωισμό και την πρωτόγονη επιμονή, προτιμούν την ειρήνη με το τίμημα της ελευθερίας ή την ελευθερία με το τίμημα των τεράστιων στερήσεων; Διατηρούν ακόμη τουλάχιστον μέρος της φυσικής δύναμης και της πρωτόγονης ενέργειας που κάνει ένα έθνος ισχυρό;

Αν η Γαλλία αποτελούνταν αποκλειστικά από την αστική τάξη, θα απαντούσα χωρίς δισταγμό αρνητικά. Η γαλλική αστική τάξη, όπως και στις περισσότερες χώρες της Δυτικής Ευρώπης, αποτελείται από ένα τεράστιο σώμα, πολύ πιο πολυάριθμο από ό,τι γενικά θεωρείται, που διεισδύει ακόμη και στο προλεταριάτο και διαφθείρει σε κάποιο βαθμό

τα ανώτερα στρώματά του.

Στη Γαλλία, οι εργάτες είναι πολύ λιγότερο προσκολλημένοι στην αστική τάξη απ' ό,τι στη Γερμανία, και αυξάνουν καθημερινά τον αποχωρισμό τους από αυτήν. Παρ' όλα αυτά, η επιβλαβής επίδραση του αστικού πολιτισμού συνεχίζει να διαφθείρει ορισμένα τμήματα του γαλλικού προλεταριάτου. Αυτό εξηγεί την αδιαφορία και τον εγωισμό που παρατηρείται σε ορισμένα καλύτερα αμειβόμενα επαγγέλματα. Αυτοί οι εργάτες είναι ημι-αστοί, λόγω του συμφέροντος και της αυταπάτης, και αντιτίθενται στην Επανάσταση επειδή φοβούνται ότι η Επανάσταση θα τους καταστρέψει.

Η αστική τάξη, κατά συνέπεια, αποτελεί ένα πολύ ισχυρό και σημαντικό τμήμα της γαλλικής κοινωνίας. Αλλά αν αυτή τη στιγμή όλοι οι Γάλλοι ήταν αστοί, η πρωσική εισβολή θα τύλιγε το Παρίσι και η Γαλλία θα χανόταν. Η αστική τάξη έχει προ πολλού ξεπεράσει την ηρωική της εποχής της λείπει ο δυναμισμός, ο υπέρτατος ηρωισμός που την οδήγησε στη νίκη το 1793, και, έκτοτε, έχοντας εφησυχάσει και κορεστεί, εκφυλίζεται σταθερά. Σε περίπτωση ακραίας ανάγκης **θα θυσιάσει ακόμη και τους γιους της, αλλά ποτέ δεν θα θυσιάσει την κοινωνική της θέση και την περιουσία της για την πραγματοποίηση ενός μεγάλου ιδανικού.** Προτιμά να υποταχθεί στον γερμανικό ζυγό παρά να απαρνηθεί τα κοινωνικά του προνόμια και να αποδεχθεί την οικονομική ισότητα με το προλεταριάτο. Δεν λέω ότι η αστική τάξη είναι αντιπατριωτική- αντίθετα, ο πατριωτισμός, με τη στενότερη έννοια, είναι η βασική της αρετή.

Αλλά οι αστοί αγαπούν τη χώρα τους μόνο επειδή, γι' αυτούς, η χώρα, εκπροσωπούμενη από το κράτος, διασφαλίζει τα οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά τους προνόμια. Οποιοδήποτε έθνος αποσύρει αυτή την προστασία θα αποκηρυχθεί από αυτούς. Επομένως, για την αστική τάξη, η χώρα είναι το κράτος. Πατριώτες του Κράτους, γίνονται οργισμένοι εχθροί των μαζών αν ο λαός, κουρασμένος να θυσιάζεται, να χρησιμοποιείται ως παθητικό υποπόδιο από την κυβέρνηση, ξεγεραθεί εναντίον της.

Αν η αστική τάξη έπρεπε να διαλέξει ανάμεσα στις μάζες που επαναστατούν ενάντια στο κράτος και τους Πρώσους εισβολείς της Γαλλίας, σίγουρα θα επέλεγε το δεύτερο. Αυτή θα ήταν μια δυσάρεστη επιλογή, αλλά είναι, παρ' όλα αυτά, υπερασπιστές της αρχής του κράτους ενάντια στον άχρηστο όχλο, τις μάζες του κόσμου. Η αστική τάξη του Παρισιού και ολόκληρης της Γαλλίας δεν υπερασπίστηκε τον Λουδοβίκο Βοναπάρτη το 1848 για τον ίδιο λόγο;

Και δεν υποστήριξαν τον Ναπολέοντα τον Γ', μέχρι που έγινε σαφές σε όλους ότι η κυβέρνησή του είχε φέρει τη Γαλλία στο χείλος της καταστροφής; Η αστική τάξη της Γαλλίας έπαψε να τον υποστηρίζει μόνο όταν φοβήθηκε ότι η πτώση του θα ήταν το σήμα για τη λαϊκή επανάσταση, δηλαδή ότι δεν θα μπορούσε να αποτρέψει την Κοινωνική Επανάσταση. Και ο φόβος τους γι' αυτό είναι τόσο μεγάλος, ώστε να τους οδηγήσει στην προδοσία της χώρας τους. Είναι αρκετά έξυπνοι για να κατανοήσουν πλήρως ότι το σημερινό καθεστώς [η κυβέρνηση που διαδέχθηκε τον Ναπολέοντα Γ'] δεν μπορεί να σώσει τη Γαλλία, ότι οι νέοι κυβερνήτες δεν έχουν ούτε τη θέληση, ούτε την ευφυΐα, ούτε τη δύναμη να το κάνουν. Ωστόσο, παρ' όλα αυτά, συνεχίζουν να υποστηρίζουν αυτή την κυβέρνηση- φοβούνται περισσότερο την εισβολή του αστικού πολιτισμού τους από τους ανθρώπους της Γαλλίας παρά την πρωσική εισβολή στη Γαλλία.

Τούτου λεχθέντος, η γαλλική αστική τάξη γενικά είναι, επί του παρόντος, ελικρινά πατριωτική. Μισούν θερμά τους Πρώσους. Για να διώξουν τους θρασυτάτους εισβολείς από το έδαφος της Γαλλίας είναι έτοιμοι να κάνουν μεγάλες θυσίες στρατιωτών, οι περισσότεροι από τους οποίους προέρχονται από τις κατώτερες τάξεις, και χρημάτων, τα οποία αργά ή γρήγορα θα ανακτηθούν από τον λαό. Αλλά επιμένουν απόλυτα ότι όλος ο συνεισφερόμενος πλούτος και το ανθρώπινο δυναμικό πρέπει να συγκεντρωθεί στα χέρια του κράτους και ότι, στο μέτρο του δυνατού, όλοι οι ένοπλοι εθελοντές πρέπει να γίνουν στρατιώτες του τακτικού στρατού.

Επιμένουν ότι όλες οι ιδιωτικές εθελοντικές οργανώσεις που εμπλέκονται σε πολεμικές επιχειρήσεις, είτε πρόκειται για οικονομικές, στρατιωτικές, διοικητικές ή ιατρικές, θα πρέπει να επιτρέπεται να λειτουργούν μόνο υπό την άμεση εποπτεία του κράτους. Απαιτούν επίσης ότι οι μη κυβερνητικές πολιτοφυλακές των πολιτών και όλα τα παράτυπα στρατιωτικά σώματα θα πρέπει να οργανώνονται από και υπό την προσωπική εποπτεία εξουσιοδοτημένων ηγετών, αδειοδοτημένων από το κράτος, ιδιοκτητών ακινήτων, γνωστών αστών "κυρίων" και άλλων σταθερών πολιτών. Με αυτόν τον τρόπο οι εργάτες και οι αγρότες στις ανεπίσημες δυνάμεις που θα μπορούσαν να επαναστατήσουν ή να συμμετάσχουν σε εξέγερση δεν θα είναι πλέον επικίνδυνοι. Επιπλέον, οι ηγέτες θα στείλουν, αν χρειαστεί, αυτά τα στρατεύματα για να καταστείλουν εξεγέρσεις κατά των αρχών, όπως συνέβη τον Ιούνιο του 1790 όταν οι κινητές φρουρές εναντιώθηκαν στο λαό.

Σε αυτό το σημείο, οι αστοί όλων των δογμάτων -από τους πιο αντιδραστικούς εκδικητές μέχρι τους πιο φανατικούς Ιακωβίνους- μαζί με τους αυταρχικούς κρατικιστές κομμουνιστές, είναι ομόφωνοι: ότι η σωτηρία της Γαλλίας μπορεί και πρέπει να επιτευχθεί μόνο από και μέσω του κράτους. Αλλά η Γαλλία μπορεί να σωθεί μόνο με δραστικά μέτρα που απαιτούν τη διάλυση του κράτους...

[Ο Μπακούνιν επισημαίνει εδώ ότι από φόβο για μια μαζική εξέγερση, η κυβέρνηση δεν θέσπισε ούτε τα πιο στοιχειώδη μέτρα για να σταματήσει την προέλαση των πρωσικών στρατευμάτων, και με αυτό αρχίζει τη συζήτηση του πρακτικού επαναστατικού του προγράμματος].

Παρά την κατωτερότητα των δύο γαλλικών στρατών, κατάφεραν να σταματήσουν τον εχθρό σε άλλα μέρη της Γαλλίας και να απωθήσουν τους πρωσικούς στρατούς πριν πλησιάσουν τα τείχη του Παρισιού. Αν η κυβέρνηση και οι στρατιωτικές αρχές είχαν κάνει αυτό που όλος ο γαλλικός Τύπος, από την αρχή της στρατιωτικής κρίσης, τους προέτρεπε

να κάνουν- αν, μόλις έφτασε στο Παρίσι η είδηση της καταστροφικής ήττας των γαλλικών στρατών, αντί να κηρύξουν κατάσταση πολιορκίας στην πρωτεύουσα και στα ανατολικά διαμερίσματα, είχαν καλέσει σε μαζικές εξεγέρσεις σε όλα αυτά τα διαμερίσματα, αν, αντί να περιορίσουν τις μάχες στους δύο στρατούς, οι στρατοί αυτοί είχαν γίνει η βάση υποστήριξης μιας τρομερής εξέγερσης από αντάρτες ή, αν χρειαστεί, από ληστές- αν οι αγρότες και οι εργάτες είχαν οπλιστεί με όπλα αντί για δρεπάνια- αν οι δύο στρατοί, παραμερίζοντας κάθε στρατιωτική μεγαλοπρέπεια και σνομπισμό, είχαν συνάψει αδελφικές σχέσεις με τις αναρίθμητες παράτυπες πολεμικές μονάδες. ... πολεμώντας από κοινού και αλληλέγγυα, ακόμη και χωρίς τη βοήθεια της μη κατεχόμενης Γαλλίας, θα είχαν καταφέρει να σώσουν το Παρίσι. Τουλάχιστον, ο εχθρός θα είχε ανακοπεί για αρκετό χρονικό διάστημα ώστε να επιτραπεί στην προσωρινή κυβέρνηση να κινητοποιήσει ισχυρές δυνάμεις...

Συνοψίζοντας τα κύρια σημεία: ο διοικητικός και κυβερνητικός μηχανισμός πρέπει να συντριβεί οριστικά και να μην αντικατασταθεί από άλλον. Να δοθεί πλήρης ελευθερία πρωτοβουλίας, κίνησης και οργάνωσης σε όλες τις επαρχίες και σε όλες τις κοινότητες της Γαλλίας, πράγμα που ισοδυναμεί με τη διάλυση του κράτους και την έναρξη της Κοινωνικής Επανάστασης...

Είναι σαφές ότι το Παρίσι αυτή τη στιγμή δεν μπορεί να ασχοληθεί με τη διατύπωση και την πρακτική εφαρμογή των επαναστατικών ιδεών, ότι πρέπει να συγκεντρώσει όλες τις προσπάθειες και τους πόρους του αποκλειστικά στην άμυνα. Ολόκληρος ο πληθυσμός του πολιορκημένου Παρισιού πρέπει να οργανωθεί σε ένα μεγάλο στρατό, πειθαρχημένο από την κοινή αίσθηση του κινδύνου και τις ανάγκες της άμυνας - μια τεράστια πόλη σε πόλεμο, αποφασισμένη να πολεμήσει τον εχθρό σε κάθε σημείο... Αλλά ένας στρατός δεν συζητά και δεν θεωρητικολογεί. Δεν κάνει επανάσταση, πολεμάει.

Το Παρίσι, απορροφημένο από την άμυνα, θα είναι απολύτως ανίκανο να ηγηθεί ή να οργανώσει το εθνικό επαναστατικό κίνημα. Αν το Παρίσι

έκανε μια τόσο γελοία και παράλογη προσπάθεια, θα σκότωνε κάθε επαναστατική δραστηριότητα. Επιπλέον, η υπόλοιπη Γαλλία, οι επαρχίες και οι κομμούνες, θα ήταν υποχρεωμένες, για το υπέρτατο συμφέρον της εθνικής σωτηρίας, να μην υπακούσουν σε όλες τις διαταγές που εκδίδονται από το Παρίσι και να αντισταθούν σε κάθε προσπάθεια επιβολής τους. Το καλύτερο και μοναδικό πράγμα που μπορεί να κάνει το Παρίσι, προκειμένου να σωθεί, είναι να διακηρύξει και να ενθαρρύνει την απόλυτη αυτονομία και τον αυθορμητισμό όλων των επαρχιακών κινημάτων, και αν το Παρίσι ξεχάσει ή αμελήσει να το κάνει αυτό για οποιονδήποτε λόγο, οι επαρχίες, προκειμένου να σώσουν τη Γαλλία και το ίδιο το Παρίσι, θα πρέπει να επαναστατήσουν και να οργανωθούν αυθόρμητα και ανεξάρτητα από το Παρίσι.

Είναι προφανές από όλα αυτά ότι για να σωθεί η Γαλλία θα χρειαστούν αυθόρμητες εξεγέρσεις σε όλες τις επαρχίες. Είναι δυνατές τέτοιες εξεγέρσεις; Ναι, αν οι εργάτες στις μεγάλες επαρχιακές πόλεις - Lyons, Marseilles, Saint-Étienne, Rouen, και πολλές άλλες - έχουν αίμα στις φλέβες τους, μυαλό στο κεφάλι τους, ενέργεια στην καρδιά τους, και αν δεν είναι δογματικοί αλλά επαναστάτες σοσιαλιστές. Μόνο οι εργάτες στις πόλεις μπορούν τώρα [να πρωτοστατήσουν στο κίνημα για να] σώσουν τη Γαλλία. Αντιμέτωπη με θανάσιμο κίνδυνο από μέσα και έξω, η Γαλλία μπορεί να σωθεί μόνο από μια αυθόρμητη, ασυμβίβαστη, παθιασμένη, αναρχική και καταστροφική εξέγερση των λαϊκών μαζών σε όλη τη Γαλλία.

Πιστεύω ότι οι μόνες δύο τάξεις που είναι σήμερα ικανές για μια τόσο ισχυρή εξέγερση είναι οι εργάτες και οι αγρότες. Μην εκπλαγείτε που συμπεριλαμβάνω τους αγρότες. Οι αγρότες, όπως και οι υπόλοιποι Γάλλοι, κάνουν λάθος, όχι επειδή είναι από τη φύση τους κακοί, αλλά επειδή είναι αδαείς. Ανέγγιχτοι από την υπερβολή και την οκνηρία, και ελάχιστα επηρεασμένοι από την ολέθρια επίδραση της αστικής κοινωνίας, οι αγρότες διατηρούν ακόμα την εγγενή τους ενέργεια και τις απλές, ανεπίσημες λαϊκές συνήθειες. Είναι αλήθεια ότι οι αγρότες, όντας

μικροϊδιοκτήτες, είναι σε σημαντικό βαθμό εγωιστές και αντιδραστικοί, αλλά αυτό δεν έχει επηρεάσει το ενστικτώδες μίσος τους για τους "ωραίους κυρίους" [χωροφύλακες] και μισούν τους αστούς γαιοκτήμονες, οι οποίοι απολαμβάνουν τη γενναιοδωρία της γης χωρίς να την καλλιεργούν με τα χέρια τους. Από την άλλη πλευρά, ο αγρότης είναι έντονα πατριώτης, δηλαδή είναι παθιασμένα προσκολλημένος στη γη του, και νομίζω ότι τίποτα δεν θα ήταν ευκολότερο από το να τον στρέψουμε εναντίον του ξένου εισβολέα.

Είναι σαφές ότι για να κερδίσουμε τους αγρότες στο πλευρό της Επανάστασης, είναι απαραίτητο να χρησιμοποιήσουμε μεγάλη σύνεση-γιατί οι ιδέες και η προπαγάνδα που γίνονται με ενθουσιασμό δεκτές από τους εργάτες της πόλης θα έχουν το αντίθετο αποτέλεσμα στους αγρότες. **Είναι απαραίτητο να μιλάμε** στους αγρότες **σε απλή γλώσσα**, κατάλληλη για τα συναισθήματά τους, το επίπεδο κατανόησής τους και με γνώμονα τη φύση των προκαταλήψεών τους, που ενσταλάχθηκαν από τους μεγαλοϊδιοκτήτες, τους ιερείς και τους κρατικούς λειτουργούς. Όταν ο αυτοκράτορας [Ναπολέον Γ'] είναι αγαπητός, σχεδόν λατρευτός, από τους αγρότες, δεν πρέπει να προκαλεί κανείς ανταγωνισμό επιτιθέμενος εναντίον του. **Είναι απαραίτητο να υπονομεύσει κανείς στην πράξη και όχι στα λόγια την εξουσία του κράτους και του αυτοκράτορα, υπονομεύοντας το κατεστημένο μέσω του οποίου ασκούν την επιρροή τους. Στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, οι λειτουργοί του Αυτοκράτορα - οι δήμαρχοι, οι ειρηνοδίκες, οι ιερείς, η αγροτική αστυνομία και παρόμοιοι αξιωματούχοι, πρέπει να απαξιωθούν.**

Είναι απαραίτητο να ειπωθεί στους αγρότες ότι οι Πρώσοι πρέπει να εκδιωχθούν από τη Γαλλία (κάτι που πιθανώς γνωρίζουν χωρίς να τους το πει κανείς) και ότι πρέπει να οπλιστούν και να οργανώσουν εθελοντικές αντάρτικες μονάδες και να επιτεθούν στους Πρώσους. Αλλά πρέπει πρώτα να ακολουθήσουν το παράδειγμα που έδωσαν οι πόλεις, δηλαδή να απαλλαγούν από όλα τα παράσιτα και τους αντεπαναστάτες πολιτικούς φρουρούς, να παραδώσουν την άμυνα των πόλεων στις

ένοπλες λαϊκές πολιτοφυλακές, να δημεύσουν τα κρατικά και εκκλησιαστικά εδάφη και τις ιδιοκτησίες των μεγαλοαγιοκτημόνων για αναδιανομή από τους αγρότες, να αναστείλουν όλα τα δημόσια και ιδιωτικά χρέη... Επιπλέον, πριν από την πορεία εναντίον των Πρώσων, οι αγρότες, όπως και οι εργάτες των βιομηχανικών πόλεων, θα πρέπει να ενωθούν με την ομοσπονδιοποίηση των ταγμάτων μάχης, ανά περιοχή, εξασφαλίζοντας έτσι μια κοινή συντονισμένη άμυνα ενάντια στους εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς.

Αυτός είναι, κατά τη γνώμη μου, ο πιο αποτελεσματικός τρόπος αντιμετώπισης του προβλήματος των αγροτών- γιατί ενώ υπερασπίζονται τη γη, ταυτόχρονα, ασυνείδητα αλλά αποτελεσματικά καταστρέφουν τους κρατικούς θεσμούς που έχουν τις ρίζες τους στις αγροτικές κοινότητες, και επομένως κάνουν την Κοινωνική Επανάσταση...

Δεν με ενοχλούν καθόλου οι φαινομενικές Βοναπαρτιστικές συμπάθειες των Γάλλων αγροτών. Τέτοιες συμπάθειες είναι απλώς μια επιφανειακή εκδήλωση βαθιών σοσιαλιστικών αισθημάτων, παραμορφωμένων από την άγνοια και την κακόβουλη προπαγάνδα των εκμεταλλευτών- ένα εξάνθημα ιλαράς, που θα υποχωρήσει με την αποφασιστική θεραπεία του επαναστατικού σοσιαλισμού. Οι αγρότες δεν θα δωρίσουν ούτε τη γη τους ούτε τα χρήματά τους ούτε τη ζωή τους μόνο και μόνο για να κρατήσουν τον Ναπολέοντα Γ' στο θρόνο του- αλλά είναι πρόθυμοι να σκοτώσουν τους πλούσιους και να πάρουν και να δώσουν την περιουσία τους στον αυτοκράτορα, επειδή μισούν τους πλούσιους γενικά. Υποθάλουν το ενδελεχές και έντονο σοσιαλιστικό μίσος των ανθρώπων της εργασίας εναντίον των ανθρώπων του ελεύθερου χρόνου, του "άνωτερου στρώματος". Θυμάμαι ένα τραγικό περιστατικό, όπου οι αγρότες στην κοινότητα της Dordogne έκαψαν έναν νεαρό αριστοκράτη γαιοκτήμονα. Ο καυγάς ξεκίνησε όταν ένας χωρικός είπε: "Ο χωρικός είναι ένας από τους καλύτερους: "Α! Ευγενικό κύριε, μένετε άνετα και ειρηνικά στο σπίτι σας επειδή είστε πλούσιος- έχετε χρήματα και θα στείλουμε τον πλούτο σας στους φτωχούς και θα τον χρησιμοποιήσουμε για τον πόλεμο.

Πολύ καλά, ας πάμε στο σπίτι σας και ας δούμε τι μπορούμε να βρούμε εκεί!"

Σε αυτά τα λίγα λόγια μπορούμε να δούμε τη ζωντανή έκφραση της παραδοσιακής έχθρας του αγρότη εναντίον του πλούσιου γαιοκτήμονα, αλλά σε καμία περίπτωση τη φανατική επιθυμία να θυσιαστούν και να σκοτώσουν για τον αυτοκράτορα- αντίθετα, προσπαθούν φυσικά να αποφύγουν τη στρατιωτική θητεία.

Δεν είναι η πρώτη φορά που μια κυβέρνηση εκμεταλλεύεται για τους δικούς της σκοπούς το δικαιολογημένο μίσος των αγροτών για τους πλούσιους γαιοκτήμονες και την αστική τάξη των πόλεων. Για παράδειγμα, στα τέλη του δέκατου όγδοου αιώνα, ο καρδινάλιος Ruffo, υποκίνησε μια εξέγερση των αγροτών της Καλαβρίας εναντίον της νεοεγκατεστημένης φιλελεύθερης δημοκρατικής κυβέρνησης της Νάπολης... Οι χωρικοί της Καλαβρίας άρχισαν να λεηλατούν τα κάστρα [κτήματα] και τα αρχοντικά της πόλης των πλούσιων αστών, αλλά δεν πήραν τίποτα από τον λαό. Το 1846, οι πράκτορες του πρίγκιπα Μέτερνιχ οργάνωσαν μια εξέγερση των αγροτών της Γαλικίας εναντίον των ισχυρών Πολωνών αριστοκρατών και γαιοκτημόνων, οι οποίοι οι ίδιοι σχεδίαζαν μια εθνικιστική εξέγερση- και πριν από αυτό, η αυτοκρατορική Αικατερίνη [η Μεγάλη] της Ρωσίας ενθάρρυνε τους Ουκρανούς αγρότες να σκοτώσουν χιλιάδες Πολωνούς ευγενείς. Τελικά, το 1786, η ρωσική κυβέρνηση οργάνωσε μια "jacquerie" [εξέγερση των αγροτών] στην Ουκρανία εναντίον των Πολωνών πατριωτών, οι περισσότεροι από τους οποίους ήταν ευγενείς.

Βλέπετε. λουπόν, ότι οι κυβερνήτες, αυτοί οι επίσημοι φύλακες της δημόσιας τάξης. της ιδιοκτησίας και της προσωπικής ασφάλειας, δεν είχαν κανέναν ενδιασμό να χρησιμοποιήσουν αυτές τις παραπλανητικές μεθόδους όταν αυτό εξυπηρετούσε τους σκοπούς τους. Οι αγρότες έχουν γίνει επαναστάτες από ανάγκη, από την αφόρητη πραγματικότητα της ζωής τους- τα βίαια μίση τους, τα σοσιαλιστικά τους πάθη έχουν αξιοποιηθεί, έχουν παρανόμως εκτραπεί για να υποστηρίξουν τους

αντιδραστικούς.

Και εμείς, οι επαναστάτες σοσιαλιστές, δεν θα μπορούσαμε να κατευθύνουμε αυτά τα ίδια πάθη προς τον πραγματικό τους σκοπό, σε έναν στόχο σε απόλυτη αρμονία με τις βαθιά ριζωμένες ανάγκες που προκάλεσαν αυτά τα πάθη; Επαναλαμβάνω, **αυτά τα ένστικτα είναι βαθιά σοσιαλιστικά, επειδή εκφράζουν την ακατάσχετη σύγκρουση μεταξύ των εργατών και των εκμεταλλευτών της εργασίας, και εκεί βρίσκεται η ίδια η ουσία του σοσιαλισμού, ο πραγματικός, φυσικός εσωτερικός πυρήνας κάθε σοσιαλισμού.** Τα υπόλοιπα, τα διάφορα συστήματα οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης, είναι μόνο πειραματικές, δοκιμαστικές, λιγότερο ή περισσότερο επιστημονικές -και, δυστυχώς, συχνά υπερβολικά δογματικές- εκδηλώσεις αυτού του πρωτόγονου και θεμελιώδους ενστίκτου των ανθρώπων.

Αν θέλουμε πραγματικά να είμαστε πρακτικοί, αν, κουρασμένοι από τις ονειροπολήσεις, θέλουμε να προωθήσουμε την Επανάσταση, πρέπει να απαλλαγούμε από ορισμένες δογματικές αστικές προκαταλήψεις που δυστυχώς απηχούν πάρα πολλοί εργαζόμενοι της πόλης. Επειδή ο εργάτης της πόλης είναι πιο ενημερωμένος από τον αγρότη, συχνά θεωρεί τους αγρότες κατώτερους και τους μιλάει σαν αστός σνομπ. Αλλά τίποτα δεν εξοργίζει τους ανθρώπους περισσότερο από τον χλευασμό και την περιφρόνηση, και ο αγρότης αντιδρά στους χλευασμούς του εργάτη της πόλης με πικρό μίσος. Αυτό είναι πολύ ατυχές, γιατί αυτή η περιφρόνηση και το μίσος χωρίζουν τους ανθρώπους σε δύο ανταγωνιστικά στρατόπεδα, το ένα παραλύει και υπονομεύει το άλλο. Στην πραγματικότητα, δεν υπάρχει καμία πραγματική σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ αυτών των δύο στρατοπέδων- υπάρχει μόνο ένα τεράστιο και τραγικό χάσμα που πρέπει να γεφυρωθεί με κάθε κόστος.

Ο πιο εκλεπτυσμένος -και λόγω αυτής ακριβώς της συγκυρίας, ελαφρώς αστικής χροιάς- σοσιαλισμός των εργατών της πόλης, παρεξηγεί,

περιφρονεί και δυσπιστεί απέναντι στον σθεναρό, πρωτόγονο αγροτικό σοσιαλισμό και προσπαθεί να τον επισκιάσει.

Αυτή η έλλειψη επικοινωνίας ευθύνεται για την περισσή άγνοια του αστικού σοσιαλισμού που είναι τόσο διαδεδομένη μεταξύ των αγροτών, οι οποίοι δεν είναι σε θέση να διακρίνουν μεταξύ αυτού του σοσιαλισμού και του αστικού χαρακτήρα των πόλεων. Οι αγρότες θεωρούν τους εργάτες των πόλεων περιφρονητικούς λακέδες της αστικής τάξης- αυτό το μίσος καθιστά τους αγρότες τυφλά εργαλεία της αντίδρασης.

Αυτός είναι ο μοιραίος ανταγωνισμός που έχει παραλύσει μέχρι τώρα τις επαναστατικές δυνάμεις της Γαλλίας και της Ευρώπης. Όλοι όσοι ενδιαφέρονται σοβαρά για το θρίαμβο της Κοινωνικής Επανάστασης πρέπει πρώτα να προσπαθήσουν να εξαλείψουν αυτόν τον ανταγωνισμό. Δεδομένου ότι η αποξένωση μεταξύ των δύο στρατοπέδων οφείλεται μόνο σε παρεξήγηση, ένα από τους δυο πρέπει να πάρει την πρωτοβουλία να πραγματοποιήσει μια συμφιλίωση. Οι εργάτες της πόλης πρέπει πρώτα να αναρωτηθούν τι έχουν εναντίον των αγροτών. Ποια είναι τα παράπονά τους;

Υπάρχουν τρία παράπονα. Το πρώτο είναι ότι οι αγρότες είναι αδαείς, προληπτικοί και φανατικά θρησκευόμενοι και ότι επιτρέπουν στους ιερείς να τους οδηγούν από τη μύτη. Το δεύτερο είναι ότι είναι με ζήλο αφοσιωμένοι στον αυτοκράτορά τους. Το τρίτο είναι ότι οι αγρότες είναι πεισματάρηδες υποστηρικτές της ατομικής ιδιοκτησίας.

Είναι αλήθεια ότι οι αγρότες είναι εξαιρετικά αδαείς. Αλλά φταίνει γι' αυτό οι ίδιοι; Προσπάθησε κανείς να τους παρέχει σχολεία; Είναι αυτός λόγος για να τους περιφρονήσουμε και να τους κακομεταχειριστούμε; Αν ήταν έτσι, οι αστοί, οι οποίοι είναι πολύ πιο μορφωμένοι από τους βιομηχανικούς εργάτες, θα είχαν το δικαίωμα να κακομεταχειρίζονται

τους εργάτες- και γνωρίζουμε πολλούς αστούς που λένε ακριβώς αυτό, με το πρόσχημα ότι η ανώτερη μόρφωσή τους τους δίνει το δικαίωμα να κυριαρχούν στους εργάτες της πόλης και ότι οι εργάτες αυτοί είναι υποχρεωμένοι να αναγνωρίσουν το δικαίωμά τους αυτό.

Η υπεροχή των εργατών έναντι της αστικής τάξης δεν έγκειται στη μόρφωσή τους, η οποία είναι μικρή, αλλά στα ανθρώπινα συναισθήματά τους και στη ρεαλιστική, ιδιαίτερα ανεπτυγμένη αντίληψή τους για το τι είναι δίκαιο. Μήπως όμως οι αγρότες στερούνται αυτού του αισθήματος για το δίκαιο; Κοιτάξτε προσεκτικά: αν και το εκφράζουν με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, θα διαπιστώσετε ότι είναι προικισμένοι με το ίδιο αίσθημα για το δίκαιο. Θα δείτε ότι παράλληλα με την άγνοιά τους υπάρχει μια έμφυτη κοινή λογική, μια αξιοθαύμαστη επιδεξιότητα, και είναι αυτή η ικανότητα για τίμια εργασία που αποτελεί την αξιοπρέπεια και τη σωτηρία του προλεταριάτου.

Οι αγρότες, λέτε, είναι προληπτικοί, φανατικά θρησκευόμενοι και ελέγχονται από τους ιερείς τους. Η δεισιδαιμονία τους οφείλεται στην άγνοιά τους, η οποία εμφυτεύεται τεχνητά και συστηματικά από όλες τις αστικές κυβερνήσεις. Άλλωστε, οι αγρότες δεν είναι τόσο προληπτικοί και θρησκευόμενοι όσο υποθέτετε- μόνο οι γυναίκες τους είναι. Αλλά μήπως οι σύζυγοι των εργατών της πόλης είναι πράγματι πιο απελευθερωμένες από τις δεισιδαιμονίες και τα δόγματα της ρωμαιοκαθολικής θρησκείας;

Όσον αφορά τους ιερείς, η επιρροή τους δεν είναι σε καμία περίπτωση τόσο μεγάλη όσο υποτίθεται γενικά. Οι αγρότες υποστηρίζουν την Εκκλησία στα λόγια για να αποφύγουν τις οικογενειακές διαμάχες και μόνο αν η τυπική προσήλωσή τους δεν έρχεται σε σύγκρουση με τα υλικά τους συμφέροντα. Παρά τις μανιώδεις κακοήθειες της Εκκλησίας, η θρησκευτική δεισιδαιμονία των αγροτών δεν τους εμπόδισε το 1789 να αγοράσουν εκκλησιαστική περιουσία που είχε δημευθεί από το κράτος. Από όπου συμπεραίνουμε ότι, **για να ξεριζώσει την επιρροή των ιερέων στις αγροτικές περιοχές, η επανάσταση πρέπει να κάνει μόνο αυτό το ένα πράγμα: να θέσει τα υλικά συμφέροντα των αγροτών σε άμεση και**

έντονη αντίθεση με τα ζωτικά συμφέροντα της Εκκλησίας.

Πάντα με εξοργίζει να ακούω όχι μόνο τους επαναστάτες Ιακωβίνους αλλά και τους φωτισμένους σοσιαλιστές της σχολής του Blanqui, ακόμη και κάποιους από τους στενούς μας φίλους, επηρεασμένους έμμεσα από τους Blanquists, να προωθούν την εντελώς αντεπαναστατική ιδέα ότι θα είναι απαραίτητο στο μέλλον να κηρυχθεί η κατάργηση όλων των θρησκευτικών λατρειών και η βίαιη εκδίωξη όλων των ιερέων. Αισθάνομαι έτσι επειδή είμαι πάνω απ' όλα απόλυτος εχθρός της επανάστασης με διατάγματα, η οποία προέρχεται από την ιδέα του επαναστατικού κράτους, δηλαδή της αντίδρασης μεταμφιεσμένης σε επανάσταση. Στο σύστημα της επανάστασης με διατάγματα αντιπαραθέτω την επαναστατική δράση, το μόνο συνεπές, αληθινό και αποτελεσματικό πρόγραμμα. Το αυταρχικό σύστημα των διαταγμάτων στην προσπάθειά του να επιβάλει την ελευθερία και την ισότητα εξαφανίζει, και τα δύο. Το αναρχικό σύστημα των επαναστατικών πράξεων και της δράσης προκαλεί φυσικά και αδιαμφισβήτητα την ανάδυση και την άνθιση της ελευθερίας και της ισότητας, χωρίς καμία απολύτως ανάγκη για θεσμοθετημένη βία ή αυταρχισμό. Το αυταρχικό σύστημα οδηγεί αναγκαστικά στο θρίαμβο της γυμνής αντίδρασης. Το δεύτερο θα ανεγείρει την Επανάσταση πάνω σε φυσικά και ακλόνητα θεμέλια.

Ενδεικτικά, ισχυριζόμαστε ότι αν η κατάργηση των θρησκευτικών λατρειών και η εκδίωξη των ιερέων αποφασιστεί με νόμο, ακόμη και οι λιγότερο θρησκευόμενοι αγρότες θα έρθουν να τους υπερασπιστούν, κυρίως επειδή υπάρχει στους ανθρώπους μια έμφυτη ακατανίκητη παρόρμηση -η πηγή κάθε ελευθερίας- να επαναστατούν ενάντια σε κάθε αυθαίρετο μέτρο, ακόμη και αν επιβάλλεται στο όνομα της ελευθερίας. Μπορείτε επομένως να είστε απολύτως βέβαιοι ότι αν οι πόλεις διαπράξουν την κολοσσιαία ανοησία να διατάξουν την εξόντωση των θρησκευτικών λατρειών και την εξορία των ιερέων, οι αγρότες θα εξεγερθούν μαζικά εναντίον των πόλεων και θα γίνουν ένα τρομερό όπλο

στα χέρια της αντίδρασης. Αυτό όμως σημαίνει ότι οι ιερείς θα πρέπει να παραμείνουν στην πλήρη κατοχή της εξουσίας τους; Σε καμία περίπτωση! Πρέπει να καταπολεμηθούν όχι επειδή είναι λειτουργοί της ρωμαιοκαθολικής θρησκείας, αλλά επειδή είναι πράκτορες της Πρωσίας [ή των πλουσίων].

Στις αγροτικές περιοχές, όπως και στις πόλεις, καμία επαναστατική αρχή, ούτε καν οι Επαναστατικές Επιτροπές Δημόσιας Ασφάλειας, δεν πρέπει να επιτεθούν στους ιερείς. Αυτό πρέπει να γίνει μόνο από τον ίδιο το λαό: οι εργάτες στις πόλεις και οι αγρότες στην ύπαιθρο πρέπει να αναλάβουν οι ίδιοι την επίθεση εναντίον των ιερέων. Οι επαναστατικές αρχές μπορούν να τους βοηθήσουν έμμεσα, υποστηρίζοντας το δικαίωμά τους να το κάνουν, δήθεν από σεβασμό στην ελευθερία της συνείδησης.

Ας υιοθετήσουμε, τουλάχιστον σε κάποιο βαθμό, τη συνετή τακτική των αντιπάλων μας. Δείτε, για παράδειγμα, πώς κάθε κυβέρνηση υποστηρίζει την ελευθερία στα λόγια, αλλά ταυτόχρονα είναι αντιδραστική στις πράξεις. Ας αφήσουν οι επαναστατικές αρχές να αποφύγουν τις βίαιες φράσεις- αλλά ενώ χρησιμοποιούν όσο το δυνατόν πιο μετριοπαθή γλώσσα, ας δράσουν ταυτόχρονα και ας κάνουν την επανάσταση.

Σε όλες τις χώρες, οι αυταρχικές επαναστάσεις συμπεριφέρονταν πάντα με εντελώς διαφορετικό τρόπο. Ενώ τις περισσότερες φορές ήταν υπερεπαναστάτες στα λόγια, ήταν ταυτόχρονα πολύ μετριοπαθείς, αν όχι εντελώς αντιδραστικοί, στις πράξεις. Μπορεί να ειπωθεί μάλιστα ότι η πομπώδης γλώσσα τους χρησιμοποιήθηκε, στις περισσότερες περιπτώσεις, ως μάσκα για να εξαπατήσουν τον λαό, για να κρύψουν την ανεπάρκεια των ιδεών τους και την ασυνέπεια των πράξεών τους. Υπάρχουν άνθρωποι, πολλοί από αυτούς ανάμεσα στη λεγόμενη επαναστατική αστική τάξη, οι οποίοι, εκστομίζοντας επαναστατικά συνθήματα, νομίζουν ότι κάνουν την Επανάσταση. Αισθανόμενοι ότι έχουν εκπληρώσει επαρκώς τις επαναστατικές τους υποχρεώσεις, προχωρούν τώρα σε απερίσκεπτες πράξεις και, σε κατάφωρη αντίθεση με τις αρχές τους, διαπράττουν πράξεις που στην πραγματικότητα είναι

εντελώς αντιδραστικές. Εμείς που είμαστε πραγματικά επαναστάτες πρέπει να συμπεριφερόμαστε με έναν εντελώς διαφορετικό τρόπο.

Ας μιλάμε λιγότερο για την επανάσταση και ας κάνουμε πολύ περισσότερα.

Αφήστε τους άλλους να ασχοληθούν με τη θεωρητική ανάπτυξη των αρχών της Κοινωνικής Επανάστασης, ενώ εμείς αρκούμαστε στο να διαδώσουμε αυτές τις αρχές παντού, να τις ενσαρκώσουμε σε γεγονότα.

Οι στενοί μου φίλοι και σύμμαχοι [τα μέλη της Συμμαχίας] θα εκπλαγούν πιθανώς που μιλάω με αυτόν τον τρόπο, εγώ, που έχω ασχοληθεί τόσο πολύ με τη θεωρία, που ήμουν πάντα ένας ζηλόφθονος και άγρυπνος φύλακας των επαναστατικών αρχών. Αχ! Πόσο έχουν αλλάξει οι καιροί! Τότε, όχι ακριβώς πριν από ένα χρόνο, ετοιμαζόμασταν απλά για μια επανάσταση, την οποία κάποιοι περίμεναν νωρίτερα και άλλοι αργότερα- αλλά τώρα ακόμα και ο τυφλός μπορεί να καταλάβει ότι βρισκόμαστε στη μέση μιας επανάστασης. Τότε, ήταν απολύτως απαραίτητο να δοθεί έμφαση στις θεωρητικές αρχές, να εκφραστούν αυτές οι αρχές με σαφήνεια και σε όλη τους την καθαρότητα, και έτσι να οικοδομηθεί ένα κόμμα που, αν και μικρό σε αριθμό, θα αποτελείται από ειλικρινείς ανθρώπους, πλήρως και με πάθος αφοσιωμένους σε αυτές τις αρχές, έτσι ώστε σε καιρό κρίσης ο καθένας να μπορεί να υπολογίζει στην αλληλεγγύη όλων των άλλων.

Αλλά είναι πλέον πολύ αργά για να επικεντρωθούμε στην εγγραφή νέων ανδρών σε μια τέτοια οργάνωση. Καλώς ή κακώς χτίσαμε μια μικρή ομάδα: μικρή, όσον αφορά τον αριθμό των ανδρών που προσχώρησαν σε αυτήν με πλήρη γνώση του τι πρεσβεύουμε- τεράστια, αν λάβουμε υπόψη μας εκείνους που ενστικτωδώς σχετίζονται μαζί μας, αν λάβουμε υπόψη μας τις λαϊκές μάζες, των οποίων τις ανάγκες και τις προσδοκίες αντικατοπτρίζουμε πιο αληθινά από οποιαδήποτε άλλη ομάδα.

Όλοι μας πρέπει τώρα να επιβιβαστούμε σε φουρτουνιασμένες επαναστατικές θάλασσες, και από αυτή τη στιγμή πρέπει να διαδώσουμε τις αρχές μας, όχι με λόγια αλλά με πράξεις, γιατί αυτή είναι η πιο δημοφιλής, η πιο ισχυρή και η πιο ακαταμάχητη μορφή προπαγάνδας.

Ας λέμε λιγότερα για τις αρχές, όποτε το απαιτούν οι περιστάσεις και η επαναστατική πολιτική -δηλαδή, κατά τη διάρκεια της στιγμιαίας αδυναμίας μας σε σχέση με τον εχθρό- αλλά ας είμαστε πάντα και κάτω από όλες τις συνθήκες ανυποχώρητα συνεπείς στη δράση μας. Γιατί σε αυτό έγκειται η σωτηρία της επανάστασης.

Σε όλο τον κόσμο οι αυταρχικοί επαναστάτες έκαναν πολύ λίγα πράγματα για να προωθήσουν την επαναστατική δραστηριότητα, κυρίως επειδή πάντα ήθελαν να κάνουν την Επανάσταση μόνοι τους, με τη δική τους εξουσία και τη δική τους δύναμη. Αυτό δεν θα μπορούσε να μην περιορίσει σοβαρά το πεδίο της επαναστατικής δράσης, επειδή είναι αδύνατο, ακόμη και για τον πιο ενεργητικό και δραστήριο αυταρχικό επαναστάτη, να κατανοήσει και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά όλα τα πολυποίκιλα προβλήματα που δημιουργεί η Επανάσταση. **Για κάθε δικτατορία. είτε ασκείται από ένα άτομο είτε συλλογικά από σχετικά λίγα άτομα, είναι αναγκαστικά πολύ περιορισμένη, πολύ κοντόφθαλμη, και η περιορισμένη αντίληψή της δεν μπορεί. επομένως, να διεισδύσει στο βάθος και να περιλάβει όλο το πολύπλοκο φάσμα της λαϊκής ζωής - ακριβώς όπως είναι αδύνατο ακόμα και για το πιο γιγαντιαίο πλοίο να περιλάβει τα βάθη και την απεραντοσύνη του ωκεανού....**

Τι πρέπει να κάνουν οι επαναστατικές αρχές -και πρέπει να είναι όσο το δυνατόν λιγότερες- **για να οργανώσουν και να διαδώσουν την Επανάσταση; Πρέπει να προωθήσουν την Επανάσταση όχι εκδίδοντας διατάγματα αλλά παρακινώντας τις μάζες σε δράση. Δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να επιβάλλουν οποιαδήποτε τεχνητή οργάνωση στις μάζες. Αντίθετα, πρέπει να προωθήσουν την αυτοοργάνωση των μαζών σε αυτόνομα σώματα, ομοσπονδιακά από κάτω προς τα πάνω. Αυτό θα μπορούσε να γίνει με το να κερδίσουν τη συνεργασία των πιο ισχυρών,**

των πιο έξυπνων και των πιο αφοσιωμένων ατόμων σε κάθε τόπο, για να εξασφαλίσουν ότι αυτές οι οργανώσεις, στο μέτρο του δυνατού, θα είναι σύμφωνες με τις αρχές μας. Σε αυτό έγκειται το μυστικό του θριάμβου μας.

Ποιος μπορεί να αμφισβητήσει ότι η Επανάσταση θα αντιμετωπίσει πολλά δύσκολα προβλήματα; Νομίζετε ότι μια επανάσταση είναι παιχνιδάκι, ότι δεν θα πρέπει να ξεπεράσει αμέτρητα εμπόδια; Οι επαναστάτες σοσιαλιστές των ημερών μας δεν πρέπει να ακολουθήσουν το πρότυπο που έθεσαν οι επαναστάτες Ιακωβίνοι του 1793. Πολύ λίγες, αν όχι καθόλου, από τις τακτικές τους αξίζουν να μιμηθούν. Η επαναστατική ρουτίνα θα τους κατέστρεφε. **Πρέπει να δημιουργήσουν τα πάντα εκ νέου και να βασίζουν τις πολιτικές και τις δραστηριότητές τους σε ζωντανές εμπειρίες.**

Όπως έχω ήδη πει, δεν με ανησυχεί καθόλου η πλατωνική προσήλωση των αγροτών στον αυτοκράτορα [Ναπολέον Γ']. Αυτή η προσκόλληση είναι απλώς μια αρνητική έκφραση του μίσους τους για τους γαιοκτήμονες και τους αστούς των πόλεων- δεν είναι απαραίτητο να εμποδίσει σοβαρά την ανάπτυξη της Κοινωνικής Επανάστασης.

Το τελευταίο σημαντικό παράπονο του προλεταριάτου της πόλης κατά των αγροτών αφορά τη φιλαργυρία τους, τον αχαλίνωτο εγωισμό τους και τη φανατική προσήλωσή τους στην ατομική ιδιοκτησία της γης. Οι εργάτες που επιπλήττουν τους αγρότες για όλα αυτά τα ελαττώματα θα πρέπει πρώτα να σκεφτούν και να αναρωτηθούν: ποιος δεν είναι εγωιστής; Ποιος στη σημερινή κοινωνία δεν είναι φιλάργυρος, με την έννοια ότι κρατάει με πάθος τη μικρή περιουσία που μπόρεσε να μαζέψει, ώστε αυτός και οι αγαπημένοι του να μην πεθάνουν από πείνα και στέρση στην οικονομική ζούγκλα αυτής της ανελέητης κοινωνίας;

Είναι αλήθεια ότι οι αγρότες δεν είναι κομμουνιστές. Μισούν και φοβούνται αυτούς που θα καταργούσαν την ατομική ιδιοκτησία, επειδή έχουν κάτι να χάσουν - τουλάχιστον στη φαντασία τους, και η φαντασία

είναι ένας πολύ ισχυρός παράγοντας, αν και γενικά υποτιμάται σήμερα. Η συντριπτική πλειονότητα των εργατών της πόλης, που δεν κατέχουν ιδιοκτησία, τείνει απείρως περισσότερο προς τον κομμουνισμό απ' ό,τι οι αγρότες.

Τίποτα δεν είναι πιο φυσικό- ο κομμουνισμός του ενός είναι εξίσου φυσικός με τον ατομικισμό του άλλου, αλλά αυτό δεν είναι λόγος να επαινούμε τους εργάτες για τις κομμουνιστικές τους τάσεις, ούτε να κατηγορούμε τους αγρότες για τον ατομικισμό τους. Οι ιδέες και τα πάθη και των δύο εξαρτώνται από το διαφορετικό περιβάλλον τους. Εξάλλου, είναι όλοι οι εργάτες της πόλης κομμουνιστές;

Δεν υπάρχει λόγος να εκθειάζουμε ή να δυσφημίζουμε τους αγρότες. Το θέμα είναι να καταρτιστεί ένα πρόγραμμα δράσης που θα ξεπεράσει τον ατομικισμό και το συντηρητισμό των αγροτών και όχι μόνο θα εμποδίσει τον ατομικισμό τους να τους ωθήσει στο στρατόπεδο της αντίδρασης, αλλά θα επιτρέψει σε αυτόν τον ατομικισμό να υπηρετήσει και να εξασφαλίσει το θρίαμβο της Επανάστασης.

Να θυμάστε, αγαπητοί μου φίλοι, και να επαναλαμβάνετε στον εαυτό σας εκατοντάδες, χιλιάδες φορές καθημερινά, ότι ο θρίαμβος ή η ήττα της Επανάστασης εξαρτάται από την καθιέρωση αυτού του προγράμματος δράσης.

Θα συμφωνήσετε μαζί μου ότι είναι ήδη πολύ αργά για να προσηλυτίσουμε τους αγρότες με θεωρητική προπαγάνδα. Απομένει λοιπόν, εκτός από αυτό που έχω ήδη προτείνει, αυτή η τακτική: η τρομοκρατία των πόλεων ενάντια στην ύπαιθρο. Αυτή είναι η κατ' εξοχήν μέθοδος που υποστηρίζουν οι αγαπητοί μας φίλοι, οι εργάτες των μεγάλων πόλεων της Γαλλίας, οι οποίοι δεν συνειδητοποιούν ότι αυτή η επαναστατική -θα έλεγα αντιδραστική- τακτική προέρχεται από το σπλοστάσιο του επαναστατικού Ιακωβινισμού και ότι αν ποτέ έχουν την ατυχία να τη χρησιμοποιήσουν, θα καταστρέψουν όχι μόνο τους εαυτούς τους αλλά, το χειρότερο, την ίδια την Επανάσταση. Γιατί ποια θα ήταν η

αναπόφευκτη και μοιραία συνέπεια μιας τέτοιας πολιτικής; Όλος ο αγροτικός πληθυσμός, δέκα εκατομμύρια άνθρωποι, θα πήγαιναν στην άλλη πλευρά των οδοφραγμάτων, και αυτές οι αναρίθμητες και ανίκητες μάζες θα ενίσχυαν τους στρατούς της αντίδρασης.

Εξεταζόμενη από αυτή καθώς και από άλλες οπτικές γωνίες, θεωρώ την πρωσική εισβολή ως ένα κομμάτι καλής τύχης για τη Γαλλία και για την παγκόσμια επανάσταση. Αν δεν είχε γίνει αυτή η εισβολή και αν η επανάσταση στη Γαλλία είχε γίνει χωρίς αυτήν, οι ίδιοι οι Γάλλοι σοσιαλιστές θα είχαν επιχειρήσει για άλλη μια φορά -και αυτή τη φορά για δικό τους λογαριασμό- να οργανώσουν μια κρατική επανάσταση [πραξικόπημα]. Αυτό θα ήταν απολύτως παράλογο, θα ήταν μοιραίο για το σοσιαλισμό, αλλά σίγουρα θα το είχαν προσπαθήσει, τόσο βαθιά έχουν επηρεαστεί από τις αρχές του Ιακωβινισμού.

Κατά συνέπεια, ανάμεσα σε άλλα μέτρα δημόσιας ασφάλειας που θα αποφασίζονταν από μια συνέλευση αντιπροσώπων από τις πόλεις, θα προσπαθούσαν αναμφίβολα να επιβάλουν τον κομμουνισμό ή τον κολεκτιβισμό στους αγρότες. Αυτό θα πυροδοτούσε μια ένοπλη εξέγερση, η οποία θα ήταν υποχρεωμένη να στηριχθεί σε έναν τεράστιο, πειθαρχημένο και καλά οργανωμένο στρατό.

Ως αποτέλεσμα, οι σοσιαλιστές ηγέτες όχι μόνο θα έδιναν άλλον ένα στρατό επαναστατημένων αγροτών στην αντίδραση, αλλά θα γεννούσαν και τη δημιουργία μιας αντιδραστικής милитарιστικής κάστας πεινασμένων για εξουσία στρατηγών στις δικές τους γραμμές.

Με αυτόν τον τρόπο ανανεωμένη, η μηχανή του κράτους θα χρειαζόταν σύντομα έναν ηγέτη, έναν δικτάτορα, έναν αυτοκράτορα, για να κατευθύνει αυτή τη μηχανή. Όλα αυτά θα ήταν αναπόφευκτα, γιατί δεν πηγάζουν από την ιδιοτροπία ενός ατόμου αλλά από τη λογική της κατάστασης, μια λογική που δεν σφάλει ποτέ.

Ευτυχώς, τα ίδια τα γεγονότα θα αναγκάσουν τώρα τους εργάτες των

πόλεων να ανοίξουν τα μάτια τους και να απορρίψουν αυτή τη μοιραία διαδικασία που αντέγραψαν από τους Ιακωβίνους. Κάτω από τις επικρατούσες συνθήκες, μόνο τρελοί θα μπορούσαν να ονειρευτούν την εξαπόλυση ενός βασιλείου τρόμου κατά της υπαίθρου.

Αν η ύπαιθρος εξεγερθεί εναντίον των πόλεων, οι πόλεις και μαζί τους η Γαλλία θα χαθούν. Αυτό είναι κατανοητό από τις εργαζόμενες μάζες της Λυών, της Μασσαλίας και άλλων μεγάλων πόλεων της Γαλλίας- μάλιστα, εξηγεί εν μέρει την απίστευτη και ντροπιαστική απάθειά τους σε αυτή τη φοβερή κρίση, όταν μόνο οι συνδουασμένες προσπάθειες όλων των κατοίκων της Γαλλίας μπορούν να σώσουν τη χώρα και, μαζί με αυτήν, τον γαλλικό σοσιαλισμό. [Ένας άλλος πιθανός λόγος για την απάθεια είναι ότι η Μασσαλία, η Λυών και οι άλλες πόλεις που αναφέρθηκαν δεν εισέβαλαν στους Πρώσους, οι οποίοι σταμάτησαν στο Παρίσι, όπου συνήφθη η ειρήνη]. Οι Γάλλοι εργάτες έχουν χάσει τη Λατινική τους ορμητικότητα. Από τώρα και στο εξής, ανέχονται υπομονετικά τα δεινά τους.

Επιπλέον, τα ιδανικά τους, οι ελπίδες τους, οι αρχές τους, οι πολιτικές και κοινωνικές τους φαντασιώσεις, τα πρακτικά τους σχέδια και προτάγματα, τα οποία ονειρεύονταν να υλοποιήσουν στο εγγύς μέλλον- όλα αυτά προέρχονταν περισσότερο από βιβλία, από τρέχουσες θεωρίες που συζητούνταν αδιάκοπα, παρά από τις δικές τους αυθόρμητες σκέψεις που προέρχονταν από τη συγκεκριμένη ζωντανή τους εμπειρία. Έχουν δει τα γεγονότα της καθημερινής τους ζωής με αφηρημένους όρους και έχουν χάσει την ικανότητα να αντλούν έμπνευση και ιδέες από τις πραγματικές καταστάσεις που αντιμετωπίζουν.

Οι ιδέες τους βασίζονται σε μια συγκεκριμένη θεωρία, παραδοσιακά και άκριτα αποδεκτή, με πλήρη εμπιστοσύνη στην εγκυρότητά της. Και αυτή η θεωρία δεν αποσκοπεί σε τίποτε άλλο από το πολιτικό σύστημα των Ιακωβίνων, κάπως τροποποιημένο για να ταιριάζει στους επαναστάτες σοσιαλιστές. Αυτή η θεωρία της επανάστασης έχει πλέον χρεοκοπήσει

εντελώς, αφού η βάση της, η εξουσία του κράτους, έχει καταρρεύσει. Κάτω από αυτές τις συνθήκες η χρήση τρομοκρατικών μεθόδων εναντίον των αγροτών, όπως υποστηρίζεται από τους Ιακωβίνους, είναι απολύτως εκτός συζήτησης. Και οι εργάτες της Γαλλίας, μη γνωρίζοντας καμία άλλη εναλλακτική λύση, είναι αποπροσανατολισμένοι και μπερδεμένοι. Λένε, όχι άδικα, ότι είναι αδύνατο να εξαπολύσουν ένα νόμιμο, επίσημο καθεστώς τρομοκρατίας και να θεσπίσουν δρακόντεια μέτρα κατά των αγροτών, ότι είναι αδύνατο να εγκαθιδρύσουν ένα επαναστατικό κράτος, μια κεντρική επιτροπή δημόσιας σωτηρίας για όλη τη Γαλλία, τη στιγμή που ο ξένος εισβολέας δεν βρίσκεται στα σύνορα, όπως το 1792, αλλά στην καρδιά της Γαλλίας, λίγα βήματα από το Παρίσι.

Βλέποντας την κατάρρευση ολόκληρου του επίσημου μηχανισμού, αισθάνονται δικαίως ότι θα ήταν μάταιο να δημιουργήσουν έναν άλλο.

Και αυτοί οι επαναστάτες, ανίκανοι να καταλάβουν πώς είναι δυνατή η σωτηρία της Γαλλίας χωρίς το κράτος, αυτοί οι υπέρμαχοι του λαού, που δεν έχουν καν την παραμικρή αντίληψη της τεράστιας δυναμικής δύναμης αυτού που οι κρατιστές όλων των χρωμάτων, από το λευκό μέχρι το κόκκινο, αποκαλούν περιφρονητικά "αναρχία", διπλώνουν τα χέρια τους και αναφωνούν: "Είμαστε χαμένοι, η Γαλλία είναι καταδικασμένη".

Αλλά, αγαπητοί μου φίλοι, δεν είμαστε χαμένοι. Η Γαλλία μπορεί να σωθεί από την αναρχία.

Αφήστε να ξεσπάσει αυτή η μαζική αναρχία στην ύπαιθρο καθώς και στις πόλεις, επιδεινώστε την μέχρι να διογκωθεί σαν μια θυελλώδης χιονοστιβάδα καταστρέφοντας και καταβροχθίζοντας τα πάντα στο πέρασμά της, τόσο τους εσωτερικούς εχθρούς όσο και τους Πρώσους. Αυτό είναι ένα τολμηρό και απελπισμένο μέτρο, το ξέρω. Αλλά είναι η μόνη εφικτή εναλλακτική λύση. Χωρίς αυτό, δεν υπάρχει σωτηρία για τη Γαλλία. Αφού όλα τα συνηθισμένα μέσα έχουν αποτύχει, απομένει μόνο η πρωτόγονη άγρια ενέργεια του γαλλικού λαού που πρέπει τώρα να επιλέξει ανάμεσα στη σκλαβιά του αστικού πολιτισμού και την πολιτική και πρωτόγονη αγριότητα του προλεταριάτου.

Ποτέ δεν πίστεψα ότι οι εργάτες των πόλεων, ακόμη και κάτω από τις πιο ευνοϊκές συνθήκες, θα μπορέσουν ποτέ να επιβάλουν τον κομμουνισμό ή τον κολεκτιβισμό στους αγρότες και ποτέ δεν πίστεψα σε αυτή τη μέθοδο για την επίτευξη του σοσιαλισμού, επειδή απεχθάνομαι κάθε επιβαλλόμενο σύστημα και επειδή είμαι ειλικρινής και παθιασμένος υπέρμαχος της ελευθερίας.

Αυτή η λανθασμένη ιδέα και αυτή η κακώς εννοούμενη ελπίδα είναι καταστροφική για την ελευθερία και αποτελούν τη θεμελιώδη πλάνη του αυταρχικού κομμουνισμού. Διότι η επιβολή της βίας, συστηματικά οργανωμένη, οδηγεί στην αποκατάσταση της αρχής της εξουσίας και καθιστά αναγκαίο το κράτος και τις προνομιούχες τάξεις του. Ο κολεκτιβισμός θα μπορούσε να επιβληθεί μόνο σε σκλάβους, και αυτό το είδος κολεκτιβισμού θα ήταν τότε η άρνηση της ανθρωπότητας.

Σε μια ελεύθερη κοινότητα, ο κολεκτιβισμός μπορεί να προκύψει μόνο μέσα από την πίεση των περιστάσεων, όχι με επιβολή από πάνω, αλλά με μια ελεύθερη αυθόρμητη κίνηση από κάτω. και μόνο όταν οι συνθήκες του προνομιούχου [υποστηριζόμενου ή επιδοτούμενου από το κράτος] ατομικισμού, η πολιτική του κράτους, οι ποινικοί και αστικοί κώδικες, η νομική οικογένεια και το κληρονομικό δίκαιο θα έχουν εξαλειφθεί από την επανάσταση...

Ποια είναι τα κύρια παράπονα των αγροτών, οι κύριες αιτίες του σκυθρωπού και βαθύτατου μίσους τους για την πόλη; Είναι οι εξής:

1. Οι αγρότες αισθάνονται ότι περιφρονούνται από τους εργάτες της πόλης.
2. Οι αγρότες φαντάζονται, όχι χωρίς να συντρέχουν πολλοί και καλοί λόγοι και πολλά ιστορικά παραδείγματα για να υποστηρίξουν την άποψή τους, ότι οι πόλεις θέλουν να τους εκμεταλλευτούν και να τους αναγκάσουν να αποδεχτούν ένα πολιτικό σύστημα που απεχθάνονται.
3. Επιπλέον, οι αγρότες πιστεύουν ότι οι εργάτες των πόλεων ευνοούν την

κολεκτιβοποίηση της ιδιοκτησίας και φοβούνται ότι οι σοσιαλιστές θα δημεύσουν τη γη τους, την οποία αγαπούν πάνω απ' όλα.

Τι πρέπει να κάνουν οι εργάτες της πόλης για να ξεπεράσουν τη δυσπιστία και την εχθρότητα των αγροτών; Πρέπει πρώτα απ' όλα να εγκαταλείψουν την περιφρονητική τους στάση. Αυτό είναι απολύτως απαραίτητο για τη σωτηρία της Επανάστασης και για τους ίδιους τους εργάτες, γιατί το μίσος των αγροτών αποτελεί έναν τεράστιο κίνδυνο. Αν δεν υπήρχε αυτή η καχυποψία και το μίσος, η Επανάσταση θα είχε πετύχει προ πολλού, γιατί η εχθρότητα μεταξύ πόλης και γης είναι αυτή που σε όλες τις χώρες στηρίζει την αντίδραση και αποτελεί την κύρια βάση στήριξής της. Οι εργάτες της πόλης πρέπει να ξεπεράσουν τις αντι-αγροτικές προκαταλήψεις τους όχι μόνο για το συμφέρον της Επανάστασης ή για στρατηγικούς λόγους, αλλά ως πράξη στοιχειώδους δικαιοσύνης. Δεν υπάρχει καμία δικαιολογία για αυτές τις προκαταλήψεις. Οι αγρότες δεν είναι παράσιτα- είναι και αυτοί σκληρά εργαζόμενοι, μόνο που μοχθούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες. **Οι εργάτες της πόλης που υφίστανται εκμετάλλευση από τους αστούς αφέντες θα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι οι αγρότες, οι οποίοι επίσης υφίστανται εκμετάλλευση, είναι αδέρφια τους...**

Να το έχετε αυτό κατά νου. Ο αγρότης μισεί όλες τις κυβερνήσεις και υπακούει στους νόμους μόνο επειδή είναι συνετό να το κάνει. Πληρώνει κανονικά τους φόρους του και ανέχεται την επιστράτευση των γιων του στο στρατό μόνο επειδή δεν βλέπει καμία εναλλακτική λύση. Και αποστρέφεται τις αλλαγές, επειδή πιστεύει ότι οι νέες κυβερνήσεις, ανεξάρτητα από τις μορφές και τα προγράμματά τους, δεν θα είναι καλύτερες από τις προηγούμενες, και επειδή θέλει να αποφύγει τους κινδύνους και τα έξοδα που συνεπάγεται κάτι που μπορεί κάλλιστα να είναι μια άχρηστη ή ακόμη πιο επιζήμια αλλαγή.

Ο αγρότης θα συνεργαστεί από κοινού με τους εργάτες της πόλης μόνο όταν είναι σίγουρος ότι οι εργάτες της πόλης δεν πρόκειται να του επιβάλουν το πολιτικό και κοινωνικό τους σύστημα, δήθεν προς όφελός

του. Θα γίνει σύμμαχος μόλις πεισθεί ότι οι βιομηχανικοί εργάτες δεν θα αναγκάσουν τη γη του να παραδοθεί [στο κράτος]...

Και όταν οι εργάτες, εγκαταλείποντας το επιτηδευμένο ακαδημαϊκό λεξιλόγιο του δογματικού σοσιαλισμού, εμπνεόμενοι οι ίδιοι από επαναστατικό πάθος, έρχονται στους αγρότες και εξηγούν με απλή γλώσσα, χωρίς υπεκφυγές και φανταχτερές φράσεις, τι θέλουν, όταν έρχονται στα χωριά της υπαίθρου, όχι ως υπερόπτες καθοδηγητές και διδάσκαλοι, αλλά ως αδέρφια και ίσοι, προσπαθώντας να διαδώσουν την Επανάσταση, αλλά όχι επιβάλλοντάς την στους εργάτες γης, όταν καίνε όλα τα επίσημα έγγραφα, τις δικαστικές αποφάσεις, τις δικαστικές αποφάσεις και τους τίτλους ιδιοκτησίας και καταργούν τα ενοίκια, τα ιδιωτικά χρέη, τις υποθήκες, τα βιβλία ποινικού και αστικού δικαίου κ.λπ....

Όταν αυτό το βουνό από άχρηστα παλιά χαρτιά που συμβολίζουν τη φτώχεια και την υποδούλωση του προλεταριάτου παραδοθεί στις φλόγες, τότε, να είστε σίγουροι, οι αγρότες θα καταλάβουν και θα ενωθούν με τους συναδέλφους τους επαναστάτες, τους εργάτες της πόλης.

Τι δίνει στους εργάτες των πόλεων το δικαίωμα να επιβάλλουν στους αγρότες τη μορφή διακυβέρνησης ή το οικονομικό σύστημα που προτιμούν; Ισχυρίζονται ότι η Επανάσταση τους δίνει αυτό το δικαίωμα. **Αλλά η επανάσταση δεν είναι πλέον επανάσταση όταν γίνεται δεσποτική, και όταν αντί να προωθεί την ελευθερία, γεννά την αντίδραση.**

Ο άμεσος, αν όχι ο τελικός, στόχος της Επανάστασης είναι η εξάλειψη της αρχής της εξουσίας σε όλες τις πιθανές εκφάνσεις της. Αυτός ο στόχος απαιτεί την κατάργηση και, αν χρειαστεί, τη βίαιη καταστροφή του κράτους, γιατί το κράτος, όπως απέδειξε τόσο καλά ο Προυντόν, είναι ο μικρότερος αδελφός της Εκκλησίας, είναι ο ιστορικός καθαγιασμός κάθε δεσποτισμού και κάθε προνομίου, ο πολιτικός λόγος

για κάθε οικονομική και κοινωνική υποδούλωση, η ίδια η ουσία και το κέντρο κάθε αντίδρασης.

Όποιος στο όνομα της Επανάστασης θέλει να εγκαθιδρύσει ένα κράτος, έστω και ένα προσωρινό κράτος, εγκαθιδρύει την αντίδραση και εργάζεται για τον δεσποτισμό, όχι για την ελευθερία, για τα προνόμια, όχι για την ισότητα...

Από πού πήραν οι Γάλλοι σοσιαλιστές την εξωφρενική, αλαζονική και άδικη ιδέα ότι έχουν το δικαίωμα να περιφρονούν τη θέληση δέκα εκατομμυρίων αγροτών και να τους επιβάλλουν το πολιτικό και κοινωνικό τους σύστημα; Ποια είναι η θεωρητική αιτιολόγηση αυτού του πλασματικού δικαιώματος; Αυτό το υποτιθέμενο δικαίωμα, στην πραγματικότητα, είναι άλλο ένα αστικό δώρο, μια πολιτική κληρονομιά από τον αστικό επαναστατισμό. Και βασίζεται στην υποτιθέμενη ή πραγματική υπεροχή της νοημοσύνης και της εκπαίδευσης, δηλαδή στην υποτιθέμενη υπεροχή του αστικού έναντι του αγροτικού πολιτισμού.

Αλλά θα πρέπει να συνειδητοποιήσετε ότι αυτή η αρχή μπορεί εύκολα να επικαλεστεί για να δικαιολογήσει κάθε κατάκτηση και να καθαγιάσει κάθε καταπίεση. Η αστική τάξη πάντα χρησιμοποιούσε αυτή την αρχή για να αποδείξει ότι είναι η αποκλειστική της αποστολή και το αποκλειστικό της δικαίωμα να κυβερνά (ή ό,τι συνάγεται ως το ίδιο πράγμα), να εκμεταλλεύεται όλους τους εργάτες. Στις συγκρούσεις μεταξύ εθνών καθώς και μεταξύ τάξεων, αυτή η μοιραία αρχή κυρώνει κάθε εισβολή εξουσίας.

Οι Γερμανοί δεν επικαλέστηκαν επανειλημμένα αυτή την αρχή για να δικαιολογήσουν τις επιθέσεις τους εναντίον της ελευθερίας και της ανεξαρτησίας των σλαβικών και άλλων λαών και για να νομιμοποιήσουν τη βίαιη και επιβεβλημένη γερμανοποίησή τους; Δεν ήταν ο ισχυρισμός τους ότι μια τέτοια υποταγή είναι ο θρίαμβος του πολιτισμού επί της βαρβαρότητας;

Προσοχή! Οι Γερμανοί ισχυρίζονται ήδη ότι ο γερμανικός προτεσταντικός πολιτισμός είναι πολύ ανώτερος από τον καθολικό πολιτισμό των Λατινικών λαών γενικά και από τον γαλλικό πολιτισμό ειδικότερα. Προσέξτε! Οι Γερμανοί μπορεί σύντομα να αισθανθούν ηθικά υποχρεωμένοι να σας εκπολιτίσουν, όπως ακριβώς μας λέτε τώρα ότι είστε υποχρεωμένοι να εκπολιτίσετε και να χειραφετήσετε με τη βία τους συμπατριώτες σας, τους αδελφούς σας, τους Γάλλους αγρότες.

Για μένα, και οι δύο αξιώσεις είναι εξίσου απεχθείς, και δηλώνω ανοιχτά ότι στις σχέσεις μεταξύ των εθνών, όπως και στις σχέσεις μεταξύ των τάξεων, **θα είμαι πάντα με το μέρος εκείνων που σκοπεύετε να εκπολιτίσετε με αυτές τις τυραννικές μεθόδους. Θα ενωθώ μαζί τους στην εξέγερση ενάντια σε όλους αυτούς τους αλαζόνες εκπολιτιστές**, είτε πρόκειται για εργάτες είτε για Γερμανούς- και με αυτόν τον τρόπο, θα υπηρετώ την Επανάσταση ενάντια στην αντίδραση.

Αφού συμβαίνει αυτό, θα με ρωτήσουν τότε: Πρέπει τότε να εγκαταλείψουμε τους αδαείς και προληπτικούς αγρότες στην αντίδραση; Σε καμία περίπτωση! Η αντίδραση πρέπει να ξεριζωθεί τόσο στην ύπαιθρο όσο και στις αγροτικές περιοχές. Τότε θα μου πουν: "Δεν θα πρέπει να το κάνουμε αυτό: Για να γίνει αυτό, δεν αρκεί να πούμε ότι θέλουμε να καταστρέψουμε την αντίδραση- πρέπει να εξαλειφθεί, και αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με διατάγματα. Και πάλι λέω, με κανένα τρόπο!!!

Αντίθετα, και **όλη η ιστορία το αποδεικνύει, τα διατάγματα, όπως και κάθε εξουσία γενικά. δεν καταργούν τίποτα, διαιωνίζουν μόνο αυτό που υποτίθεται ότι θα κατέστρεφαν.**

Τι, λοιπόν, πρέπει να γίνει; Εφόσον η επανάσταση δεν μπορεί να επιβληθεί στις αγροτικές περιοχές, πρέπει να βλαστήσει μέσα στις αγροτικές κοινότητες, ξεσηκώνοντας ένα επαναστατικό κίνημα των ίδιων των αγροτών, υποκινώντας τους να καταστρέψουν, με άμεση δράση, κάθε πολιτικό, δικαστικό, πολιτικό και στρατιωτικό θεσμό και να εγκαθιδρύσουν και να οργανώσουν την αναρχία σε ολόκληρη την ύπαιθρο.

Αυτό μπορεί να γίνει μόνο με έναν τρόπο, μιλώντας στους αγρότες με τρόπο που θα τους ωθήσει προς την κατεύθυνση των δικών τους συμφερόντων. Αγαπούν τη γη; Ας πάρουν τη γη και ας πετάξουν έξω αυτούς τους γαιοκτήμονες που ζουν από την εργασία των άλλων! Δεν τους αρέσει να πληρώνουν υποθήκες, φόρους, ενοίκια και ιδιωτικά χρέη; Ας σταματήσουν να πληρώνουν! Και τέλος, μισούν την επιστράτευση; Μην τους αναγκάσετε να καταταγούν στο στρατό!

Και ποιος θα πολεμήσει τους Πρώσους; Δεν χρειάζεται να ανησυχείτε γι' αυτό. Μόλις οι αγρότες ξεσηκωθούν και δουν πραγματικά τα πλεονεκτήματα της Επανάστασης, αυτοί. Θα δώσουν εθελοντικά περισσότερα χρήματα και περισσότερους άνδρες για την υπεράσπιση της Επανάστασης απ' ό,τι θα ήταν δυνατόν να τους αποσπάσουμε με υποχρεωτικά επίσημα μέτρα. Οι αγρότες, όπως έκαναν το 1792. Θα αποκρούσουν και πάλι τους Πρώσους εισβολείς. Είναι απαραίτητο μόνο να έχουν την ευκαιρία να ξεσηκωθούν, και μόνο η αναρχική επανάσταση μπορεί να τους εμπνεύσει να το κάνουν.

Πλην όμως ο θεσμός της ατομικής ιδιοκτησίας δεν θα εδραιωθεί ακόμη πιο σταθερά όταν οι αγρότες μοιράσουν τη γη που απαλλοτριώθηκε από την αστική τάξη; Όχι, γιατί με την κατάργηση του κράτους και όλων των νομικών του θεσμών, μαζί με τη νόμιμη οικογένεια και το κληρονομικό δίκαιο -που όλα αυτά θα παρασυρθούν στη δίνη της αναρχικής επανάστασης- η ιδιοκτησία δεν θα προστατεύεται και δεν θα επικυρώνεται πλέον από το κράτος. Δεν θα υπάρχουν ούτε πολιτικά ούτε νομικά δικαιώματα- θα υπάρχουν μόνο καθιερωμένα επαναστατικά γεγονότα.

Θα ρωτήσετε: Εφόσον η ιδιωτική κτηματική ιδιοκτησία δεν θα προστατεύεται πλέον από το κράτος ή οποιαδήποτε άλλη εξωτερική

δύναμη και θα υπερασπίζεται μόνο από τον ίδιο τον ιδιοκτήτη, δεν θα αρπάζει ο καθένας ό,τι μπορεί από τον άλλον και ο ισχυρός δεν θα ληστεύει τον αδύναμο; Επιπλέον, τι θα εμποδίσει τους αδύναμους να ενωθούν για να λεηλατήσουν τον άλλο γαιοκτήμονα;

"Δεν υπάρχει διέξοδος από αυτό", θα αναφωνήσετε.

"Αυτό σημαίνει εμφύλιο πόλεμο!"

Ναι, θα υπάρξει εμφύλιος πόλεμος. Αλλά γιατί να φοβάστε τόσο πολύ τον εμφύλιο πόλεμο; Λαμβάνοντας υπόψη τα ιστορικά στοιχεία, ρωτώ, έχουν προκύψει μεγάλες ιδέες, μεγάλες προσωπικότητες και μεγάλα έθνη από εμφύλιο πόλεμο ή από μια κοινωνική τάξη που επιβλήθηκε από κάποια κηδεμονευόμενη κυβέρνηση; Έχοντας γλιτώσει τον εμφύλιο πόλεμο για πάνω από είκοσι χρόνια, εσείς, ένα μεγάλο έθνος, δεν έχετε πέσει τώρα τόσο χαμηλά που οι Πρώσοι θα μπορούσαν να σας καταβροχθίσουν με μια μπουκιά;

Ο εμφύλιος πόλεμος, ο τόσο καταστροφικός για την εξουσία των κρατών, είναι, αντιθέτως, και εξαιτίας αυτού ακριβώς του γεγονότος, πάντα ευνοϊκός για την αφύπνιση της λαϊκής πρωτοβουλίας και για τα πνευματικά, ηθικά, ακόμη και υλικά συμφέροντα του πληθυσμού.

Και γι' αυτόν ακριβώς τον απλό λόγο: ο εμφύλιος πόλεμος αναστατώνει και ταρακουνά τις μάζες από την προβατοποιημένη κατάστασή τους, μια κατάσταση πολύ αγαπητή σε όλες τις κυβερνήσεις, μια κατάσταση που μετατρέπει τους λαούς σε κοπάδια που μπορούν να αξιοποιηθούν και να κουρευτούν ανάλογα με τις ορέξεις των βοσκών τους.

Ο εμφύλιος πόλεμος διαρρηγνύει τη βάνουση μονοτονία της καθημερινής ύπαρξης των ανθρώπων και καθηλώνει αυτή τη μηχανιστική ρουτίνα που τους στερεί τη δημιουργική σκέψη...

Θέλετε να δείτε δέκα εκατομμύρια αγρότες ενωμένους εναντίον σας σε μια ενιαία, συμπαγή και ομόφωνη μάζα, εξοργισμένους από το μίσος που

έχουν προκαλέσει τα διατάγματα και η επαναστατική σας βία; Ή μήπως προτιμάτε ένα σχίσμα, μια διαίρεση στις τάξεις τους, που θα ανοίξει η αναρχική επανάσταση, που θα σας επιτρέψει να ασκήσετε επιρροή και να δημιουργήσετε μια ισχυρή βάση υποστήριξης μεταξύ των αγροτών;

Δεν αντιλαμβάνεστε ότι οι αγρότες είναι οπισθοδρομικοί, ακριβώς επειδή δεν έχουν ξυπνήσει από τον λήθαργο τους από έναν εμφύλιο πόλεμο που θα προκαλούσε διαμάχες στα στάσιμα αγροτικά χωριά; Οι συμπαγείς μάζες είναι ανθρώπινα κοπάδια, ελάχιστα ευαίσθητα στην αναπτυσσόμενη επίδραση των ιδεών και της προπαγάνδας.

Ο εμφύλιος πόλεμος, αντίθετα, δημιουργεί ποικιλομορφία ιδεών, συμφερόντων και προσδοκιών, Οι αγρότες δεν στερούνται ούτε ανθρωπιστικού αισθήματος ούτε έμφυτου μίσους για την αδικία- αυτό που τους λείπει είναι επαναστατικό πνεύμα και αποφασιστικότητα. Ο εμφύλιος πόλεμος θα τους δώσει αυτό το πνεύμα.

Ο εμφύλιος πόλεμος θα κάνει όλη την ύπαιθρο δεκτική στην επαναστατική σοσιαλιστική προπαγάνδα σας. Θα έχετε δημιουργήσει, επαναλαμβάνω, αυτό που δεν είχατε ποτέ, μία ομάδα που, σε μεγάλη κλίμακα, μπορεί να οργανώσει τον αληθινό σοσιαλισμό, μια συλλογική κοινωνία, που θα εμφορείται από την πιο πλήρη ελευθερία. Θα την οργανώσετε από κάτω προς τα πάνω, ενθαρρύνοντας την αυθόρμητη δράση των ίδιων των αγροτών σύμφωνα με αυτές τις αρχές.

Μη φοβάστε ότι ο εμφύλιος πόλεμος, δηλαδή η αναρχία, θα καταστρέψει την ύπαιθρο. Υπάρχει σε κάθε ανθρώπινη κοινωνία ένα ισχυρό ένστικτο αυτοσυντήρησης, μια ισχυρή συλλογική αδράνεια που την προστατεύει από την αυτοκαταστροφή, και είναι ακριβώς αυτή η αδράνεια που εξηγεί την αργή και δύσκολη πρόοδο της Επανάστασης. Κάτω από το εξουθενωτικό βάρος του κράτους, η ευρωπαϊκή κοινωνία, τόσο στην ύπαιθρο όσο και στις πόλεις (αν και περισσότερο στην ύπαιθρο), έχει χάσει σήμερα όλο της το σθένος, όλο της τον αυθορμητισμό στη σκέψη και τη δράση, και αν αυτή η κατάσταση συνεχιστεί για μερικές δεκαετίες

ακόμα, η ευρωπαϊκή κοινωνία μπορεί να μαραθεί...

Μη φοβάστε ότι οι αγρότες θα σφαχτούν μεταξύ τους, αν δεν συγκρατηθούν από τη δημόσια εξουσία και τον σεβασμό του ποινικού και αστικού δικαίου.

Μπορεί να ξεκινήσουν προς αυτή την κατεύθυνση, αλλά γρήγορα θα συνειδητοποιήσουν ότι είναι οικονομικά και φυσικά αδύνατο να επιμείνουν σε κάτι τέτοιο.

Τότε θα σταματήσουν να πολεμούν ο ένας τον άλλον, θα έρθουν σε συνεννόηση και θα σχηματίσουν κάποιου είδους οργάνωση για να αποφύγουν μελλοντικές διαμάχες και να προωθήσουν τα αμοιβαία συμφέροντά τους. Η επιτακτική ανάγκη να θρέψουν τους εαυτούς τους και τις οικογένειές τους (και επομένως να ξαναρχίσουν την καλλιέργεια της γης τους), η ανάγκη να υπερασπιστούν τα σπίτια τους, τις οικογένειές τους και τις ζωές τους από απρόβλεπτες επιθέσεις, όλες αυτές οι εκτιμήσεις θα τους αναγκάσουν αναμφίβολα σύντομα να συνάψουν νέες και αμοιβαία κατάλληλες συμφωνίες.

Και μη νομίζετε, επειδή οι ρυθμίσεις αυτές θα γίνουν υπό την πίεση των περιστάσεων και όχι με επίσημες αποφάσεις, ότι οι πλουσιότεροι αγρότες θα ασκούν επομένως υπερβολική επιρροή. Διότι, καθώς δεν θα προστατεύονται πλέον από το νόμο, η επιρροή των μεγάλων γαιοκτημόνων θα υπονομευθεί. Είναι ισχυροί μόνο και μόνο επειδή προστατεύονται από το κράτος, και μόλις το κράτος καταργηθεί θα εξαφανιστεί και η δύναμή τους.

Όσον αφορά τους πιο έξυπνους και σχετικά εύπορους αγρότες, η εξουσία τους θα ακυρωθεί με επιτυχία από τη μεγάλη μάζα των μικρών και φτωχότερων αγροτών και, επίσης, από τους ακτήμονες γεωργικούς εργάτες. Αυτή η ομάδα, μια υποδουλωμένη μάζα που αναγκάζεται να υποφέρει σιωπηλά, θα αναγεννηθεί και θα γίνει ισχυρή από την επαναστατική αναρχία.

Εν ολίγοις, δεν λέω ότι οι αγρότες, ελεύθερα αναδιοργανωμένοι από κάτω προς τα πάνω, θα δημιουργήσουν ως εκ θαύματος μια ιδανική οργάνωση, σύμφωνη από κάθε άποψη με τα όνειρά μας. Αλλά είμαι πεπεισμένος ότι αυτό που θα κατασκευάσουν θα είναι ζωντανό και δυναμικό, χίλιες φορές καλύτερο και πιο δίκαιο από οποιαδήποτε υπάρχουσα οργάνωση.

Επιπλέον, αυτή η αγροτική οργάνωση, όντας από τη μια πλευρά ανοιχτή στην επαναστατική προπαγάνδα των πόλεων και από την άλλη, χωρίς να απολιθώνεται από την παρέμβαση του κράτους -γιατί δεν θα υπάρχει κράτος- θα αναπτυχθεί και θα τελειοποιηθεί μέσα από τον ελεύθερο πειραματισμό τόσο πλήρως όσο μπορεί κανείς λογικά να αναμένει στην εποχή μας.

Με την κατάργηση του κράτους, η αυθόρμητη αυτοοργάνωση της λαϊκής ζωής, που επί αιώνες παραλύει και απορροφάται από την παντοδύναμη εξουσία του κράτους, θα επιστρέψει στις κοινότητες. Η ανάπτυξη κάθε κοινότητας θα έχει ως αφετηρία την πραγματική κατάσταση του πολιτισμού της. Και επειδή η ποικιλομορφία μεταξύ των επιπέδων πολιτισμού [πολιτισμός, τεχνολογία] στις διάφορες κοινότητες της Γαλλίας, όπως και στην υπόλοιπη Ευρώπη, είναι Πολύ μεγάλη. Θα υπάρξει πρώτα εμφύλιος πόλεμος μεταξύ των ίδιων των κοινοτήτων. αναπόφευκτα θα ακολουθήσει η αμοιβαία συμφωνία και η ισορροπία μεταξύ τους. Αλλά στο μεταξύ, η εσωτερική πάλη μέσα στις κοινότητες και μεταξύ των ίδιων των κοινοτήτων δεν θα παραλύσει τη γαλλική αντίσταση, παραδίδοντας έτσι τη Γαλλία στους Πρώσους;

Σε καμία περίπτωση. Η ιστορία δείχνει ότι τα έθνη δεν αισθάνονται ποτέ τόσο σίγουρα και ισχυρά στις εξωτερικές τους σχέσεις όσο όταν είναι βασανισμένα και βαθιά διχασμένα εσωτερικά- και ότι, αντίθετα, τα έθνη δεν είναι ποτέ τόσο αδύναμα όσο όταν είναι φαινομενικά ενωμένα κάτω από μια φαινομενικά ανίκητη εξουσία

Για να πειστείτε γι' αυτό, δεν έχετε παρά να συγκρίνετε δύο ιστορικές περιόδους: η πρώτη, μια Γαλλία που μετριάζεται και αναζωογονείται από

τους εσωτερικούς πολέμους στην Fronde, υπό τον νεαρό βασιλιά Λουδοβίκο ΙΔ΄ - η δεύτερη, μια Γαλλία στα γηρατειά του βασιλιά, με τη μοναρχία εδραιωμένη, ειρηνική και ενοποιημένη από αυτόν τον μεγάλο Γάλλο ηγέτη. Αντιπαραβάλλετε την πρώτη Γαλλία, που ξεχειλίζει από νίκες, με τη δεύτερη Γαλλία που βαδίζει από ήττα σε ήττα, βαδίζοντας προς την καταστροφή της.

Συγκρίνετε επίσης τη Γαλλία του 1792 με τη Γαλλία του σήμερα [1870]. Η Γαλλία του 1792-1793 ήταν διαλυμένη από τον εμφύλιο πόλεμο, ολόκληρη η Δημοκρατία ήταν εγκλωβισμένη σε θανάσιμη μάχη, παλεύοντας λυσσαλέα για να επιβιώσει. Και παρά την εμφύλια αυτή διαμάχη, η Γαλλία απέκρουσε νικηφόρα μια εισβολή σχεδόν κάθε ευρωπαϊκής δύναμης. Αλλά το 1870, η Γαλλία, ενωμένη και ειρηνοποιημένη υπό την Αυτοκρατορία, βρίσκεται χτυπημένη από τους πρωσικούς στρατούς και τόσο αποθαρρυσμένη που η ίδια η ύπαρξή της κινδυνεύει... . Ο απάνθρωπος, λάγνος καταναγκασμός να γίνει το μεγαλύτερο και ισχυρότερο έθνος στον κόσμο είναι συγκρίσιμος με τις ξέφρενες, υπεράνθρωπες προσπάθειες ενός παραληρηματικού ασθενούς, ο οποίος συγκεντρώνει όλη την προσωρινή του ενέργεια, μόνο και μόνο για να ξαναπέσει, εντελώς εξαντλημένος...

Η επαναστατική ιδιοσυγκρασία και η δομή της

Η Γαλλία δεν μπορεί πλέον να αναζωογονηθεί, να κινητοποιηθεί σε δράση από μάταια όνειρα εθνικού μεγαλείου και δόξας. Όλα αυτά ανήκουν ήδη στο παρελθόν. Η κυβέρνηση του Ναπολέοντα ΙΙΙ, υπονομευμένη από τον εσωτερικό εκφυλισμό, τη διαφθορά και τη ίντριγκα, έχει αποδιορθωθεί κάτω από τα χτυπήματα των Πρώσων...

Εκτός από την Αγγλία και τη Σκωτία, όπου, αυστηρά μιλώντας, δεν υπάρχουν αγρότες, ή από την Ιρλανδία, την Ιταλία και την Ισπανία, όπου οι αγρότες λόγω της απόλυτης φτώχειας τους έχουν αυθόρμητα την τάση

να είναι σοσιαλιστές και επαναστάτες, οι μικροαγρότες ιδιοκτήτες της Δυτικής Ευρώπης -ιδιαίτερα στη Γαλλία και τη Γερμανία- είναι μερικώς ικανοποιημένοι. Φροντίζουν την ιδιοκτησία τους και αισθάνονται ότι πρέπει να υπερασπιστούν τα επίπλαστα πλεονεκτήματά τους ενάντια στις επιθέσεις της Κοινωνικής Επανάστασης- και παρόλο που δεν έχουν κανένα πραγματικό όφελος, εξακολουθούν να προσκολλώνται στην ψευδαίσθηση της ιδιοκτησίας, στα μάταια όνειρά τους για πλούτο.

Εκτός από αυτά τα μειονεκτήματα, οι αγρότες διατηρούνται συστηματικά σε μια κατάσταση βάνουσης άγνοιας από τις εκκλησίες και τις κυβερνήσεις τους. Οι αγρότες αποτελούν πλέον την κύρια, σχεδόν τη μοναδική, βάση για την ασφάλεια και την εξουσία των κρατών. Εξαιτίας αυτού, οι κυβερνήσεις τους καλλιεργούν προσεκτικά και με συνέπεια τις προκαταλήψεις τους, εμφυτεύουν τη χριστιανική πίστη και την αφοσίωση στην εξουσία και υποδαυλίζουν το μίσος εναντίον των προοδευτικών αντικομφορμιστικών στοιχείων στις πόλεις. Παρ' όλα αυτά τα εμπόδια, οι αγρότες, όπως έχω ήδη εξηγήσει, μπορούν τελικά να κερδηθούν στο πλευρό της Κοινωνικής Επανάστασης. Για να επιτευχθεί αυτό, η πρωτοβουλία πρέπει να αναληφθεί από τους επαναστάτες προλετάριους των πόλεων, γιατί είναι οι μόνοι που σήμερα ενσαρκώνουν την αφυπνισμένη ιδέα και το πνεύμα, την κατανόηση και τη συνειδητή βούληση να κάνουν την Κοινωνική Επανάσταση. Ως εκ τούτου, η μεγαλύτερη απειλή για την ύπαρξη των κρατών συγκεντρώνεται σήμερα αποκλειστικά στο προλεταριάτο της πόλης...

Είναι βέβαια προφανές ότι αν αυτός ο πόλεμος καταλήξει σε μια καταστροφική και επαίσχυντη ήττα για τη Γαλλία, οι εργαζόμενοι θα είναι απροσμέτρητα πιο δυσαρεστημένοι από ό,τι είναι σήμερα. Αυτό όμως σημαίνει ότι θα είναι διατεθειμένοι να γίνουν πιο επαναστατικοί; Και ακόμη και αν αυτό συνέβαινε, θα ήταν ο επαναστατικός αγώνας λιγότερο δύσκολος από ό,τι είναι σήμερα;

Η απάντησή μου είναι ένα κατηγορηματικό όχι, για τον εξής λόγο: **η επαναστατική διάθεση των εργατικών μαζών δεν εξαρτάται μόνο από**

την έκταση της δυστυχίας και της δυσαρέσκειάς τους, αλλά και από την πίστη τους στη δικαιοσύνη και το θρίαμβο του αγώνα τους. Οι εργαζόμενες μάζες, από την αυγή της ιστορίας μέχρι τη δική μας εποχή, ήταν εξαθλιωμένες και δυσανεσκημένες. Γιατί όλες οι πολιτικές κοινωνίες, όλα τα κράτη, δημοκρατίες αλλά και μοναρχίες, έχουν βασιστεί στην ανοιχτή ή ελάχιστα συγκαλυμμένη δυστυχία και την καταναγκαστική εργασία του προλεταριάτου...

Αλλά αυτή η δυσαρέσκεια σπάνια παράγει επαναστάσεις. Ακόμα και οι λαοί που περιορίζονται στην απόλυτη φτώχεια, παρά τις δοκιμασίες τους, δεν δείχνουν σημάδια αναταραχής. Γιατί δεν εξεγείρονται; Μήπως επειδή είναι ικανοποιημένοι με τη μοίρα τους; Φυσικά όχι. Δεν εξεγείρονται επειδή δεν έχουν επαρκή αντίληψη των δικαιωμάτων τους ούτε εμπιστοσύνη στις δικές τους δυνάμεις- και ελλείπει και των δύο, έγιναν αβοήθητοι και υπέμειναν τη δουλεία για αιώνες. Πώς μπορούν αυτές οι επαναστατικές ιδιότητες να αποκτηθούν από τις μάζες; Το μορφωμένο άτομο αποκτά επίγνωση των δικαιωμάτων του τόσο με θεωρητικούς συλλογισμούς όσο και με την πρακτική εμπειρία της ζωής. Η πρώτη προϋπόθεση, δηλαδή η ικανότητα αφηρημένης σκέψης, δεν έχει ακόμη επιτευχθεί από τις μάζες...

Πώς μπορούν οι εργαζόμενες μάζες να αποκτήσουν γνώση των δικαιωμάτων τους; Μόνο μέσα από τις μεγάλες ιστορικές εμπειρίες τους, μέσα από αυτή τη μεγάλη παράδοση, που ξεδιπλώθηκε μέσα στους αιώνες και μεταδόθηκε από γενιά σε γενιά, που συνεχώς αυξάνεται και εμπλουτίζεται από νέα βάσανα και νέες αδικίες, διαπερνώντας και διαφωτίζοντας τελικά τις μεγάλες προλεταριακές μάζες. Εφόσον ένας λαός δεν έχει ακόμα βυθιστεί σε μια κατάσταση απελπιστικής παρακμής, η πρόοδός του οφείλεται πάντα σε αυτή τη μεγάλη ευεργετική παράδοση, σε αυτόν τον απaráμιλλο δάσκαλο των μαζών... Αλλά οι λαοί σε διαφορετικές ιστορικές εποχές δεν προοδεύουν με σταθερό ή ίσο ρυθμό. Αντίθετα, ο ρυθμός της προόδου αυξομειώνεται, καθώς άλλοτε είναι ταχύς, βαθύς και εκτεταμένος, ενώ άλλοτε είναι

ελάχιστα αισθητός ή ακινητοποιείται και μοιάζει να παίρνει ακόμη και οπισθοδρομική πορεία. πώς μπορεί να εξηγηθεί αυτό το φαινόμενο;

Μπορεί να αποδοθεί στο χαρακτήρα των γεγονότων που διαμορφώνουν κάθε ιστορική περίοδο. Υπάρχουν γεγονότα που ενεργοποιούν τους ανθρώπους και τους ωθούν προς τα εμπρός. Άλλα γεγονότα έχουν αποθαρρυντική, καταθλιπτική επίδραση στο ηθικό και τη γενική στάση των μαζών, διαστρεβλώνοντας την κρίση τους, διαστρεβλώνοντας το μυαλό τους και οδηγώντας τους σε αυτοκαταστροφικές κατευθύνσεις. Μελετώντας τα γενικά ιστορικά μοτίβα στην ανάπτυξη των λαών, μπορεί κανείς να εντοπίσει δύο αντίθετες κινήσεις που συγκρίνονται με την άμπωτη και τη ροή των ωκεάνιων παλιρροιών.

Σε ορισμένες εποχές συμβαίνουν γεγονότα που προαναγγέλλουν τον ερχομό μεγάλων ιστορικών αλλαγών, μεγάλων προσδοκιών και θριάμβων για την ανθρωπότητα. Σε αυτά τα σημεία τα πάντα φαίνεται να κινούνται με επιταχυνόμενο ρυθμό. Όλος ο αέρας του σθένους και της δύναμης μοιάζει να διαπερνά την κοινωνική ατμόσφαιρα- τα μυαλά, οι καρδιές και οι θελήσεις συνενώνονται σε μια ισχυρή έξαρση, καθώς η ανθρωπότητα βαδίζει προς την κατάκτηση νέων οριζόντων. Είναι σαν ένα ηλεκτρικό ρεύμα να ενεργοποιεί ολόκληρη την κοινωνία, να ενώνει τα συναισθήματα διαφορετικών από άποψη ιδιοσυγκρασίας ατόμων σε ένα κοινό συναίσθημα, να σφυρηλατεί εντελώς διαφορετικά μυαλά και βούληση σε ένα.

Σε τέτοιες στιγμές το άτομο είναι γεμάτο αυτοπεποίθηση και θάρρος επειδή τα συναισθήματά του ανταποκρίνονται και ενισχύονται από τα συναισθήματα των συνανθρώπων του. Παραθέτοντας μερικά μόνο παραδείγματα από τη σύγχρονη ιστορία, τέτοια ήταν η περίοδος στα τέλη του δέκατου όγδοου αιώνα, την παραμονή της Γαλλικής Επανάστασης. Το ίδιο, αλλά σε σημαντικά μικρότερο βαθμό, ήταν και τα χρόνια που προηγήθηκαν της επανάστασης του 1848. Και τέτοιος, 1 πιστεύω, είναι ο χαρακτήρας της σημερινής μας εποχής, η οποία μπορεί να αποτελέσει το προοίμιο γεγονότων που ίσως επισκιάσουν τις ένδοξες ημέρες του 1789

και του 1793....

Υπάρχουν όμως και ζοφερές, αποκαρδιωτικές, καταστροφικές εποχές, όπου τα πάντα μυρίζουν παρακμή, εξάντληση και θάνατο, προμηνύοντας την εξάντληση της δημόσιας και ιδιωτικής συνείδησης. Αυτές είναι οι παλίρροιας που ακολουθούν τις ιστορικές καταστροφές. Τέτοια ήταν η τροπή της Πρώτης Αυτοκρατορίας και η αποκατάσταση του Ναπολέοντα του 1ου.

Τέτοια ήταν τα είκοσι ή τριάντα χρόνια μετά την καταστροφή του Ιουνίου 1848, τέτοια θα ήταν τα είκοσι ή τριάντα χρόνια μετά την κατάκτηση της Γαλλίας από τους στρατούς του πρωσικού δεσποτισμού....

Κάτω από τέτοιες συνθήκες, μια χούφτα εργατών μπορεί να παραμείνει επαναστατική, αλλά θα τους λείπει ο ενθουσιασμός και η αυτοπεποίθηση- γιατί η αυτοπεποίθηση είναι δυνατή μόνο όταν τα αισθήματα ενός ατόμου βρίσκουν ανταπόκριση, υποστήριξη στο ολόψυχο επαναστατικό πνεύμα και τη θέληση του λαού.... Αλλά ο λαός θα αποδιοργανωθεί πλήρως, θα αποθρασυνθεί και θα συντριβεί από την αντίδραση... Όλες οι εργατικές ενώσεις, μέσα και έξω από τα εργοστάσια και τα εργαστήρια, θα κατασταλούν. Δεν θα υπάρχουν ομάδες συζήτησης, δεν θα υπάρχουν συνεταιριστικοί εκπαιδευτικοί κύκλοι, δεν θα υπάρχει τρόπος να αναζωογονηθεί η συλλογική θέληση των εργατών... Κάθε εργάτης θα είναι πνευματικά και ηθικά απομονωμένος, καταδικασμένος σε ανικανότητα.

Για να βεβαιωθεί ότι οι εργάτες δεν θα αναδιοργανωθούν, η κυβέρνηση θα συλλάβει και θα απελάσει αρκετές εκατοντάδες, ή ίσως και αρκετές χιλιάδες, από τους πιο έξυπνους, μαχητικούς και αφοσιωμένους εργάτες στο Νησί του Διαβόλου [πρώην γαλλική σωφρονιστική αποικία]. Με τις εργατικές μάζες να αντιμετωπίζουν μια τόσο θλιβερή κατάσταση, θα περάσει πολύς καιρός μέχρι να είναι σε θέση να κάνουν την Επανάσταση!

Ακόμα και αν, παρά την εξαιρετικά δυσμενή αυτή κατάσταση, και

ορμώμενοι από τον γαλλικό ηρωισμό που αρνείται να δεχτεί την ήττα, και οδηγούμενοι ακόμα περισσότερο από την απελπισία, οι Γάλλοι εργάτες εξεγερθούν, είναι πιθανό να πάρουν ένα μάθημα από το πιο θανατηφόρο από τα σύγχρονα όπλα. Απέναντι σε αυτή τη φοβερή "πειθώ", ούτε η εξυπνάδα ούτε η συλλογική θέληση μπορούν να ωφεληθούν τους εργάτες, που οδηγούνται στην αντίσταση μόνο από την αυτοκτονική απελπισία, μια αντίσταση που πιθανότατα θα τους αφήσει σε απείρως χειρότερη θέση από ποτέ.

Και μετά; Ο γαλλικός σοσιαλισμός δεν θα είναι πλέον σε θέση να πάρει τη θέση του στην πρωτοπορία του ευρωπαϊκού επαναστατικού κινήματος, αγωνιζόμενος για τη χειραφέτηση του προλεταριάτου. Η νέα κυβέρνηση μπορεί, για τους δικούς της λόγους, να ανεχθεί απρόθυμα μερικά εναπομείναντα σοσιαλιστικά περιοδικά και συγγραφείς στη Γαλλία. Αλλά ούτε οι συγγραφείς, ούτε οι φιλόσοφοι, ούτε τα βιβλία τους είναι αρκετά για να οικοδομήσουν ένα ζωντανό, ισχυρό, σοσιαλιστικό κίνημα. Ένα τέτοιο κίνημα μπορεί να γίνει πραγματικότητα μόνο με την αφυπνισμένη επαναστατική συνείδηση, τη συλλογική θέληση και την οργάνωση των ίδιων των εργατικών μαζών. Χωρίς αυτό, τα καλύτερα βιβλία του κόσμου δεν είναι παρά θεωρίες που περιστρέφονται στο κενό, ανίκανα όνειρα.

Κριτική του γερμανικού σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος

Ας εξετάσουμε την κατάσταση σε χώρες εκτός Γαλλίας όπου το σοσιαλιστικό κίνημα έχει γίνει πραγματική δύναμη... Το Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Εργατικό Κόμμα (S.D.W.P.) και η Γενική Ένωση Γερμανών Εργατών (G.A.G.W.), που ιδρύθηκε από τον Ferdinand Lassalle, είναι και τα δύο σοσιαλιστικά με την έννοια ότι θέλουν να αλλάξουν τις σχέσεις μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας με σοσιαλιστικό τρόπο [να

καταργήσουν τον καπιταλισμό]. Οι Lassalleans καθώς και το κόμμα του Eisenach [που πήρε το όνομά του από το συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στο Eisenach στις 7-9 Αυγούστου 1869] συμφωνούν πλήρως ότι για να πραγματοποιηθεί αυτή η αλλαγή, θα είναι απολύτως απαραίτητο πρώτα να μεταρρυθμιστεί το κράτος, και αν αυτό δεν μπορεί να γίνει με μια ευρεία προπαγάνδα και ένα νόμιμο ειρηνικό εργατικό κίνημα, τότε το κράτος θα πρέπει να μεταρρυθμιστεί με τη βία, δηλαδή με μια πολιτική επανάσταση.

Όλοι οι Γερμανοί σοσιαλιστές πιστεύουν ότι η πολιτική επανάσταση πρέπει να προηγηθεί της Κοινωνικής Επανάστασης. Αυτό είναι ένα μοιραίο λάθος. Διότι κάθε επανάσταση που γίνεται πριν από την κοινωνική επανάσταση θα είναι αναγκαστικά μια αστική επανάσταση -η οποία μπορεί να οδηγήσει μόνο στον αστικό σοσιαλισμό- μια νέα, πιο αποτελεσματική, πιο έξυπνα κρυμμένη μορφή εκμετάλλευσης του προλεταριάτου από την αστική τάξη. [Με τον όρο "αστικός σοσιαλισμός", ο Μπακούνιν καθώς και ο Μαρξ εννοούσαν μια σύμπραξη ανάμεσα στο κεφάλαιο και την εργασία, το "δημόσιο" και το κράτος. Εισήχθη στη Γερμανία από τον Μπίσμαρκ και υποστηρίζεται στις μέρες μας από δεξιούς δημοκρατικούς σοσιαλιστές, "πεφωτισμένους καπιταλιστές" και γενικά φιλελεύθερους].

Αυτή η λανθασμένη αρχή -η ιδέα ότι μια πολιτική επανάσταση πρέπει να προηγείται μιας κοινωνικής επανάστασης- είναι, στην πραγματικότητα, μια ανοιχτή πρόσκληση σε όλους τους Γερμανούς αστούς φιλελεύθερους πολιτικούς να διεισδύσουν στο S.D.W.P. Και αυτό το κόμμα πείστηκε πολλές φορές από τους ηγέτες του -όχι από τα ριζοσπαστικά σκεπτόμενα μέλη του- να αδελφοποιηθεί με τους αστούς δημοκράτες του Volkspartei (Λαϊκού Κόμματος), ενός ομορφοτυπικού κόμματος που ασχολείται μόνο με την πολιτική και αντιτίθεται σφοδρά στις αρχές του σοσιαλισμού. Αυτή η εχθρότητα αποδείχθηκε περίτρανα από τις μοχθηρές επιθέσεις των πατριωτικών ρητόρων του και των επίσημων περιοδικών του εναντίον των επαναστατών σοσιαλιστών της Βιέννης.

Αυτές οι επιθέσεις εναντίον του επαναστατικού σοσιαλισμού προκάλεσαν την αγανάκτηση και την αντίθεση σχεδόν όλων των Γερμανών και έφεραν σε σοβαρή αμηχανία τον Liebknecht και τους άλλους ηγέτες του S.D.W.P. Ήθελαν να ηρεμήσουν τους εργάτες και έτσι να παραμείνουν υπό τον έλεγχο του γερμανικού εργατικού κινήματος και, ταυτόχρονα, να παραμείνουν σε φιλικές σχέσεις με τους ηγέτες των αστών δημοκρατών της Volkspartei, οι οποίοι σύντομα συνειδητοποίησαν ότι είχαν κάνει ένα σοβαρό τακτικό λάθος ανταγωνιζόμενοι το γερμανικό εργατικό κίνημα, χωρίς την υποστήριξη του οποίου δεν μπορούσαν να ελπίζουν στην κατάκτηση της πολιτικής εξουσίας.

Από αυτή την άποψη το Volkspartei ακολούθησε την παράδοση της αστικής τάξης να μην κάνει ποτέ επανάσταση μόνη της. Η τακτική τους, όσο έξυπνα και αν εφαρμόζεται, βασίζεται πάντα σε αυτή την αρχή: να επιστρατεύσουν την ισχυρή βοήθεια του λαού για να κάνουν μια πολιτική επανάσταση, αλλά να καρπωθούν οι ίδιοι το όφελος. Αυτού του είδους η σκέψη ήταν που ώθησε το Volkspartei να αντιστρέψει την αντισοσιαλιστική του στάση και να διακηρύξει ότι και αυτό είναι τώρα ένα σοσιαλιστικό κόμμα...

Μετά από ένα χρόνο διαπραγματεύσεων, οι κορυφαίοι ηγέτες των εργατικών και των αστικών κομμάτων υιοθέτησαν το περίφημο πρόγραμμα του Eisenach και σχημάτισαν ένα ενιαίο τμήμα, διατηρώντας το όνομα S.D.W.P. Αυτό το πρόγραμμα είναι πραγματικά ένα παράξενο υβρίδιο του επαναστατικού προγράμματος της Διεθνούς Ένωσης Εργαζομένων (Διεθνής) και του γνωστού οπορτουνιστικού προγράμματος της αστικής δημοκρατίας...

Το 1ο άρθρο του προγράμματος έρχεται στην πραγματικότητα σε αντίθεση με τη θεμελιώδη πολιτική και το πνεύμα της Διεθνούς. Το S.D.W.P. θέλει να εγκαθιδρύσει ένα ελεύθερο Λαϊκό Κράτος. Αλλά οι λέξεις ελεύθερο και Λαϊκό ακυρώνονται και καθίστανται άνευ νοήματος από τη λέξη Κράτος- το όνομα Διεθνής υπονοεί την άρνηση του Κράτους. Οι συντάκτες του προγράμματος μιλούν για ένα διεθνές ή

παγκόσμιο κράτος ή σκοπεύουν να ιδρύσουν μόνο ένα κράτος που να περιλαμβάνει όλες τις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία, Σκανδιναβικές χώρες, Ολλανδία, Ελβετία, Ισπανία, Πορτογαλία και τα σλαβικά έθνη που υπάγονται στην Αυστρία; Όχι. Το πολιτικό τους στομάχι δεν μπορεί να χωνέψει τόσες πολλές χώρες ταυτόχρονα. Με ένα πάθος που δεν προσπαθούν καν να κρύψουν, οι σοσιαλδημοκράτες διακηρύσσουν ότι θέλουν να ανεγείρουν τη μεγάλη παν-Γερμανική πατρίδα.

Και γι' αυτό ο μοναδικός στόχος του S.D.W.P., η οικοδόμηση ενός παν-Γερμανικού κράτους, είναι το πρώτο κίόλας άρθρο του προγράμματός τους. Είναι πάνω απ' όλα Γερμανοί πατριώτες.

Αντί να αφοσιωθούν στη δημιουργία ενός παν-Γερμανικού κράτους, οι Γερμανοί εργάτες πρέπει να ενωθούν με τους εκμεταλλευόμενους αδελφούς τους σε ολόκληρο τον κόσμο για την υπεράσπιση των κοινών οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων τους.

Το εργατικό κίνημα κάθε χώρας πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στην αρχή της διεθνούς αλληλεγγύης... Αν, σε περίπτωση σύγκρουσης μεταξύ δύο κρατών, οι εργάτες θα ενεργούσαν σύμφωνα με το άρθρο 1 του σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος, θα ένωναν, ενάντια στις καλύτερες διαθέσεις τους, τη δική τους αστική τάξη ενάντια στους συναδέλφους τους εργάτες σε μια ξένη χώρα. Θα θυσιάζαν έτσι τη διεθνή αλληλεγγύη των εργαζομένων στον εθνικό πατριωτισμό του κράτους. Αυτό ακριβώς κάνουν τώρα οι Γερμανοί εργάτες στον γαλλοπρωσικό πόλεμο.

Όσο οι Γερμανοί εργάτες επιδιώκουν να δημιουργήσουν ένα εθνικό κράτος -ακόμα και το πιο ελεύθερο Λαϊκό Κράτος- θα θυσιάζουν αναπόφευκτα και ολοκληρωτικά την ελευθερία του λαού στη δόξα του κράτους, το σοσιαλισμό στην πολιτική, τη δικαιοσύνη και τη διεθνή αδελφοσύνη στον πατριωτισμό. Είναι αδύνατο να βαδίζει κανείς ταυτόχρονα προς δύο διαφορετικές κατευθύνσεις.

Ο σοσιαλισμός και η κοινωνική επανάσταση συνεπάγονται την καταστροφή του κράτους: - κατά συνέπεια. όσοι θέλουν κράτος πρέπει να θυσιάσουν την οικονομική χειραφέτηση των μαζών στο πολιτικό μονοπώλιο ενός προνομιούχου κόμματος.

Το S.D.W.P. θα θυσίαζε την οικονομική, και μαζί με αυτήν, την πολιτική χειραφέτηση του προλεταριάτου -ή πιο σωστά, τη χειραφέτησή του από την πολιτική και το κράτος- στο θρίαμβο της αστικής δημοκρατίας.

Αυτό προκύπτει ξεκάθαρα από το 2ο και 3ο άρθρο του σοσιαλδημοκρατικού προγράμματος. Οι τρεις πρώτες παράγραφοι του 2ου άρθρου είναι σύμφωνες από κάθε άποψη με τις σοσιαλιστικές αρχές της Διεθνούς: κατάργηση του καπιταλισμού, πλήρης πολιτική και κοινωνική ισότητα, κάθε εργάτης να λαμβάνει το πλήρες προϊόν της εργασίας του. Αλλά η 4η παράγραφος, δηλώνοντας ότι η πολιτική χειραφέτηση είναι η προκαταρκτική προϋπόθεση για την οικονομική χειραφέτηση της εργατικής τάξης, ότι η λύση του κοινωνικού ζητήματος είναι δυνατή μόνο σε ένα δημοκρατικό κράτος, ακυρώνει αυτές τις αρχές και καθιστά αδύνατη την εφαρμογή τους στην πράξη. Η 4η παράγραφος ισοδυναμεί με σωτηρία:

"Εργάτες, είστε σκλάβοι, θύματα της καπιταλιστικής κοινωνίας. Θέλετε να απελευθερωθείτε από αυτόν τον οικονομικό ζουρλομανδύα; Φυσικά και θέλετε, και έχετε απόλυτο δίκιο. Αλλά για να επιτύχετε τα δίκαια αιτήματά σας, πρέπει πρώτα να μας βοηθήσετε να κάνουμε την πολιτική επανάσταση. Στη συνέχεια, θα σας βοηθήσουμε να κάνετε την Κοινωνική Επανάσταση. Αφήστε μας πρώτα, με τις δικές σας δυνάμεις, να στήσουμε το δημοκρατικό κράτος, ένα καλό δημοκρατικό κράτος, όπως στην Ελβετία: και μετά σας υποσχόμαστε να σας δώσουμε τα ίδια οφέλη που απολαμβάνουν τώρα οι Ελβετοί εργάτες... (Δείτε τις απεργίες στη Βασιλεία και τη Γενεύη, που καταστέλλονται ανελέητα από την αστική τάξη).

Για να πειστείτε ότι αυτή η απίστευτη αυταπάτη αντικατοπτρίζει με ακρίβεια τις τάσεις και το πνεύμα της γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας, δεν έχετε παρά να εξετάσετε το 3ο άρθρο, το οποίο απαριθμεί όλους τους άμεσους και άμεσους στόχους που πρέπει να προωθηθούν στη νόμιμη και ειρηνική προπαγάνδα και τις εκλογικές εκστρατείες του κόμματος. Τα αιτήματα αυτά απλώς αντιγράφουν το γνωστό πρόγραμμα των αστών δημοκρατών: καθολική ψηφοφορία με άμεση νομοθέτηση από το λαό, κατάργηση όλων των πολιτικών προνομίων, αντικατάσταση του μόνιμου μόνιμου στρατού από τους εθελοντές και τις πολιτοφυλακές των πολιτών, διαχωρισμός της Εκκλησίας από το κράτος και των σχολείων από την Εκκλησία, δωρεάν και υποχρεωτική στοιχειώδης εκπαίδευση, ελευθερία του τύπου, του συνέρχεσθαι και του συνεταίριζεσθαι και αντικατάσταση όλων των έμμεσων φόρων από έναν ενιαίο, άμεσο και προοδευτικά υψηλότερο φόρο εισοδήματος με βάση τις αποδοχές.

Δεν αποδεικνύει αυτό το πρόγραμμα ότι οι σοσιαλδημοκράτες ενδιαφέρονται αποκλειστικά για την πολιτική μεταρρύθμιση των θεσμών και των νόμων του κράτους και ότι γι' αυτούς ο σοσιαλισμός δεν είναι παρά ένα κενό όνειρο, το οποίο μπορεί στην καλύτερη περίπτωση να πραγματοποιηθεί στο μακρινό μέλλον;

Αν δεν υπήρχε το γεγονός ότι οι πραγματικές φιλοδοξίες και τα ριζοσπαστικά αισθήματα των μελών της, των Γερμανών εργατών, πηγαίνουν πολύ μακρύτερα από αυτό το πρόγραμμα, δεν θα λέγαμε δικαίως ότι το S.D.W.P. δημιουργήθηκε με μοναδικό σκοπό να χρησιμοποιήσει τις εργαζόμενες μάζες ως το ασυνείδητο εργαλείο για να προωθήσει τις πολιτικές φιλοδοξίες των Γερμανών αστών δημοκρατών;

Υπάρχουν μόνο δύο σημεία σε αυτό το πρόγραμμα που δεν θα αρέσουν στους καπιταλιστές της ελεύθερης επιχειρηματικότητας.

Το πρώτο εμφανίζεται στο δεύτερο μισό της 8ης παραγράφου του 3ου άρθρου. Απαιτεί την καθιέρωση μιας κανονικής εργάσιμης ημέρας (περιορισμό των ωρών εργασίας), την κατάργηση της παιδικής εργασίας και τον περιορισμό της εργασίας των γυναικών- μέτρα που κάνουν τους επιχειρηματίες της ελεύθερης οικονομίας να ανατριχιάζουν. Ως παθιασμένοι εραστές κάθε ελευθερίας που μπορούν να χρησιμοποιήσουν προς όφελός τους, απαιτούν το απεριόριστο δικαίωμα εκμετάλλευσης του προλεταριάτου και δυσανασχετούν πικρά με την κρατική παρέμβαση. Ωστόσο, οι φτωχοί καπιταλιστές έχουν πέσει σε κακές μέρες. Έχουν αναγκαστεί να δεχτούν την κρατική παρέμβαση ακόμη και στην Αγγλία, η οποία δεν είναι σε καμία περίπτωση μια σοσιαλιστική κοινωνία.

Το άλλο σκέλος –η 10η παράγραφος του 3ου άρθρου- είναι ακόμη πιο σημαντικό και σοσιαλιστικό. Απαιτεί κρατική βοήθεια, προστασία και πίστωση για τους εργατικούς συνεταιρισμούς, ιδίως τους συνεταιρισμούς παραγωγών, με όλες τις απαραίτητες εγγυήσεις, δηλαδή ελευθερία επέκτασης.

Οι ελεύθερες επιχειρήσεις δεν φοβούνται τον επιτυχή ανταγωνισμό των εργατικών συνεταιρισμών, επειδή οι καπιταλιστές γνωρίζουν ότι οι εργαζόμενοι, με τα πενιχρά εισοδήματά τους, δεν θα μπορέσουν ποτέ από μόνοι τους να συγκεντρώσουν αρκετό κεφάλαιο για να φτάσουν τους τεράστιους πόρους της εργοδοτικής τάξης... αλλά τα πράγματα θα ανατραπούν όταν οι εργατικοί συνεταιρισμοί, υποστηριζόμενοι από τη δύναμη και την σχεδόν απεριόριστη πίστωση του κράτους, αρχίσουν να αγωνίζονται και να απορροφούν σταδιακά τόσο το ιδιωτικό όσο και το εταιρικό κεφάλαιο (βιομηχανικό και εμπορικό).

Διότι ο καπιταλιστής θα ανταγωνίζεται στην πραγματικότητα το κράτος, και το κράτος είναι, φυσικά, ο πιο ισχυρός από όλους τους καπιταλιστές. [Θα φανεί από το πλαίσιο της επόμενης παραγράφου ότι ο Μπακούνιν θεωρεί την κρατική επιδότηση των εργατικών συνεταιρισμών ως μέρος της μετάβασης από τον καπιταλισμό στον κρατικό σοσιαλισμό].

Το εργατικό δυναμικό που απασχολείται από το κράτος, αυτή είναι η θεμελιώδης αρχή του αυταρχικού κομμουνισμού, του κρατικού σοσιαλισμού. Το κράτος, αφού γίνει ο μοναδικός ιδιοκτήτης, στο τέλος μιας μεταβατικής περιόδου που είναι απαραίτητη για να μπορέσει η κοινωνία να περάσει, χωρίς πολύ μεγάλες ανακατατάξεις, από τη σημερινή οργάνωση των αστικών προνομίων στη μελλοντική οργάνωση της επίσημης ισότητας για όλους, το κράτος θα γίνει τότε ο μοναδικός τραπεζίτης, καπιταλιστής, οργανωτής και διευθυντής όλης της εθνικής εργασίας και ο διανομέας όλων των προϊόντων της. Τέτοιο είναι το ιδανικό η θεμελιώδης αρχή του σύγχρονου κομμουνισμού,

πηγή:

<https://www.marxists.org/reference/archive/bakunin/works/1870/letter-frenchman.htm>